

Nakladnik
„Mlinarice“ Udruga žena, Piljenice

Za nakladnika
Olivera Letvenčuk

Autori
Terezija Doboš, Zdenka Vrapček,
učenici Područnog razrednog odjela iz Piljenica

Urednice:
Melita Lenička, Tatjana Dlouhi

Grafički urednik
Romana Capan

Lektor
Melita Lenička

Tisak
Tiskara Nova Gradiška d.o.o.

Naklada
250 primjeraka

ISBN 978-953-57687-2-2
CIP zapis dostupan pod brojem

PILJENIČKI ZBORNIK

Piljenice, kolovoz 2020.

UVODNA RIJEČ

Tko bi rekao da će se u Piljenicama naći toliko pjesnika? Sve je započelo pjesničkim susretima „Rijeka, šuma, nebo“. Učenici područne škole i učiteljice Lidija Popović i Tatjana Dlouhi pripremali su program svake godine i shvatili da i oni mogu i znaju pisati. Javile su se i mame i bake pa je nastao cijeli zbornik radova. Na početku je autobiografska priča Terezije Doboš (rođene Beljan) koja je odrasla u Piljenicama i s ljubavlju i nostalgijom piše o svom životu u Piljenicama. Želju za pisanjem naslijedio je i Filip, unuk njena brata, pa su se pridružili i svi Filipovi prijatelji iz područne škole. Dječju poeziju piše i jedna mama Zdenka pa će i njene pjesme ugledati svjetlo dana.

Najmlađe Piljenčane za pisanje motivirala je učiteljica Tatjana Dlouhi koja se nakon završene Visoke učiteljske škole u Petrinji zapošljava se u OŠ Josipa Kozarca, Područnoj školi Piljenice u kojoj je 2007. godine u prva četiri razreda bilo 17 učenika. Učiteljica je dušom i srcem, znanjem i upornošću, u radno i u slobodno vrijeme.

Njezina iznimna kreativnost vidljiva je u redovnoj nastavi, ali i u izvannastavnim aktivnostima. Sudjeluje na školskim i općinskim programima, pjesničkim susretima „Rijeka, šuma, nebo“, na raznim natječajima te projektima. Bila je mentorica najboljim skupnim scenskim nastupima na županijskom Lidranu te tri puta predložena za državnu smotru Lidrano. Njezine scenske priče odišu uvijek novim porukama i kreativnim izrazima: od lutkarskih do kazališta sjena. Na državnom Lidranu prikazane su predstave Legenda o ljubavi 2017. godine i Pauk umjetnik 2018. godine. Osim što potiče učenike na scensko izražavanje, sudjeluje u natječaju Školske knjige „Čitanje – svjetlost u našim životima“, „Imamo plan za lutaka dan“. Njeni učenici su i mali likovni umjetnici i pisci. U radu joj je pomagala kolegica Lidija Popović, a sada Sanja Pavić. Suraduju s DVD-om Piljenice koji svake godine nagrađuje likovne i literarne uratke. Tako se kod učenika razvila navika i želja za pisanjem. Učiteljice motiviraju učenike da čitaju jer će se čitanjem osnažiti za literarno izražavanje, ali i da promatraju svijet oko sebe koji je pun motiva, boja, osjećaja, slika... Nastali su prvi sramežljivi stihovi i krenuli u svijet. Neki su objavljeni, neki predstavljeni na pjesničkim susretima. Stih po stih, pjesma po pjesma i sakupilo se za cijelu knjigu. I tako je jedna mala područna škola iznjedrila velike pisce. Njihovi će stihovi poput malih labudića zaploviti prema čitateljima.

Foto: Tatjana Dlouhi

NAŠA ŠKOLA

U nizinskom kraju naše domovine na samoj granici Slavonije i Moslavine smjestilo se selo Piljenice. U sredini sela smještena je naša školska zgrada stara preko 90 godina.

Piljenice su dobile školu 1829. godine. Od 1966. godine piljenička škola pripada OŠ Lipovljani. Upravo ove godine OŠ Josipa Kozarca, Lipovljani obilježava 250 godina škole pa neka joj ovaj zbornik bude rođendanska čestitka.

Volimo svoje selo okruženo dvjema rijekama, ribnjakom, šumom, poljima i livadama. Ukras našeg sela rijeka je Pakra na kojoj su sagrađena tri mlina i po kojoj plivaju labudovi i divlje patke, a ako ste dobri promatrači, možete vidjeti i dabra. Da bismo očuvali ljepotu prirode, brinemo se o okolišu. Redovito sudjelujemo u najvećoj ekološkoj akciji Zelena čistka.

U školi smo uključeni u razne humanitarne akcije, priredbe i eTwinning projekte za koje smo dobili nacionalne i europske oznake kvalitete. Rado se uključujemo u nagradne natječaje, tako smo od Školske knjige dobili nagradu posjetu Durice i Željke Horvat-Vukelje našoj školi, knjige i zahvalnice. HEP – ovi smo „Mali genijalci“ nagrađeni novim računalima, kojima smo u znak zahvale napisali pjesme. Aktivno sudjelujemo na pjesničkim susretima „Rijeka, šuma, nebo“ koji se održavaju u Piljenicama u organizaciji Matice hrvatske i predsjednika Društva hrvatskih književnika Đure Vidmarovića.

Volimo i izvanškolske aktivnosti. Svi smo mali vatrogasci s osvojenih puno medalja. Ove godine na nagradnom natječaju Državne uprave za zaštitu i spašavanje osvojili smo prvo i treće mjesto u kategoriji literarnih radova učenika nižih razreda Sisačko-moslavačke županije.

Najviše pjesama nastalo je u školskoj godini 2018./2019. kada je škola imala 25 učenika.

Kroz sve aktivnosti koje radimo našu školu nastojimo učiniti još boljom.

TATJANA DLOUHI, urednica

TEREZIJA DOBOŠ

DELKA I ŽELJAN

ZAHVALA

Ovu priču posvećujem mom Dinu koji je proveo svoje rano djetinjstvo kod bake Marice i djeda Ive u blizini njihovih potopljenih polja i livada. Slušao je on pričanje o tim poljima, osjetio njihovu tugu i ljutnju na postojeći ribnjak. Želim da knjiga kod mojih unuka Enye, Jane i Vanje oživi ma i djelić mojih sjećanja iz djetinjstva jer me Jana često moli da joj iznesem neka od tih sjećanja. Zahvaljujem Bogu i mojim roditeljima Mariji i Ivanu na životu i molim oprost od Boga i njih za sve moje uvrede.

PREDGOVOR

Mnogi su bili iznenađeni mojom knjigom, „Mala tratinčica otvorila latice i pokazala lice“ uključujući i mene samu. Pisanje prve knjige je nešto što sam morala učiniti.

Tako je i sada. To je nešto jače od mene. To je zov ugušene prirode koji su napravili ljudi kako bi zadovoljili svoje ambicije ne sagledavajući posljedice.

Osjećam se kao pogrešan pisac, ali moram pisati jer usta ne mogu šutjeti, moraju reći što srce osjeća. Mislim da je to nečije traženje od mene, da sam pozvana i kao takva moram biti strpljiva i predana tom poslu, jer poziv znači – biti čovjek pravde.

Ne mogu ništa promijeniti ni nakon pedeset godina jer još uvijek imamo pored Kozarčevih „Mrtvih kapitala“ i namjerno uništene *mrtve kapitala*. Imam osjećaj da je veći dio tih mrtvih kapitala oživljen u zadnjim godinama pa se nadam da će oživjeti i moje livade i polja. Bila sam svjedok njihovom umiranju, pedeset godina gajila nadu u njihovo oživljavanje i uskrsnuće i još uvijek nada tinja, a Delka, Gradine, Parnice, Željani i velika cvjetna livada sa stogodišnjim hrastom žive u meni.

Ova knjiga možda ih oživi u nekom tko će htjeti i moći pomoći ili će traženje i poziv ostati živjeti samo u njoj.

UVOD

Negdje sam pročitala da je „naša duša birani krajolik.“ Godine koje su me sustigle su zlatne. Veliki dio vremena provodim u lijepom, slikovitom i zdravom mjestu. Oko mene je zelena niska od brda pokrivenih mirisnim borovima, jelama i čempresima. Između njih mi s jedne strane dolazi miris mora, a s druge strane svježih dah Velebita.

Iznad mene mir plavog neba povremeno narušavaju svojim brujanjem velike metalne žute ptice. One ispuštaju vodene bombe i spašavaju ljude, životinje, kuće, polja s nasadima i šume. Te su ptice u ljetnoj protupožarnoj sezoni vrlo tražene. Žute ptice-kanaderi uzimaju vodu i u Karinskom moru ako gase požare u blizini. S jednom od tih ptica leti moja Diana. Ona i njeni kolege iz protupožarne eskadrile heroji su za mnoge kod nas, pa i u svijetu. Oni kažu da nisu jer oni samo ispunjavaju svoj poziv za koji su izabrani i naučeni. Susreću se oči u oči s malim i velikim požarima, kod nas i u stranim državama. Bacaju vodene bombe i spašavaju ljude, kuće, šume, biljke i životinje od vatrene nemani. Njen dolazak na Karinsko more označen je u meni znanom pozdravu. Mašem na terasi i čekam da više ne dolazi jer znam da je tada požar u blizini ugašen, a ljudi, životinje i cijela priroda sretni zahvaljuju. Ona to osjeća. Osažena njihovom srećom, odlazi dalje na novi požar i tako do zalaza sunca i završetka protupožarne sezone.

Foto: M. Lenička

DOLAZAK U BIRANI KRAJOLIK

Proljetno je mirno predvečerje. Sunce izranja iz mora i za kratko vrijeme nestaje iza brda. More je crveno od odsjaja sunčevih zraka, ljubi se s nebom. Ispred mene visoki starac s velikom bijelom kapom -Velebit. Prekrasan je. Uzdiše i šalje dah koji mene miluje i osvježava.

U grmlju pred kućom čuje se cvrkut kosova koji nas pozdravljaju. Južni vjetar donosi miris procvalih borova. Uživam u krajoliku i slušam poznate zvukove. U jednom momentu osjetila sam tišinu koja me po malo plašila.

Otišla sam na noćni počinak. Nisam odmah zaspala jer sam nakon nekog vremena slušala hukanje bure oko kuće. Pomalo sam tonula u san uspavana pjesmom koju je pjevala vila Velebita. Pored njene pjesme do mene je dopirao molećivi glas: „Dođi i vidi, možda možeš nešto učiniti, pomoći nama ostavljenim i zaboravljenim. Od svih smo ostavljeni i zaboravljeni. Samo kreni, ne boj se. Taj put je zapisan u tebi. To je put kojim su prije nekoliko stotina godina tvoji preci prohodali i došli u kraj do rijeke Pakre i šume Carevine, s još tri obitelji.

Sjekli su šumu, stvarali polja, pilili drva, gradili drvene kuće. Uz rijeku Pakru nastalo je selo koje je kasnije dobilo ime Piljenice. Među tim poljima nastala sam i ja, Delka, tako su me nazvali, sjetila si se, tko sam i gdje sam, dođi, dođi i vidi.“

„Kamo trebam ići? Što vidjeti?“ pitam se.

U KRAJOLIKU MOJE DUŠE

Odluka o odazivu tom drhtavom glasu dovodi me na mračno, veliko močvarno, draćem, šašem i vrbama obraslo zapušteno polje. Delka polako i tiho plače. Govori mi:

*Bolno, tužno, ružno, to je naša sadašnja istina.
Molimo te za pomoć.*

Ti si za mene prije puno godina bila posebna osoba, a to je bila posljedica tvojeg pričanja o dolasku na ovaj svijet. Znala sam da je to naša tajna, ali ja se dobro sjećam tvoje pripovijetke prije šest desetljeća. Ja sam to prihvatila bez komentara, ali ti si bila jako zbunjena. Želim te samo podsjetiti na nju.

Bila je druga polovica ljeta. Polja su bila pokrivena strništima, žito je bilo pokošeno, na livadama se zelenila mlada trava. Korito rijeke llove bilo je napunjeno s malo vode. Pješčani sprudovi mogli su se vidjeti pored bistre vode. Unutar tog korita dvije lijepe crveno-smeđe kobile vukle su kola natovarena pijeskom. Na daski u kolima sjedili su tvoji mladi roditelji i veselo razgovarali.

U jednom trenutku konji su se nečeg poplašili i tvoja majka, trudna s tobom, našla se pod kolima. Ti si mi govorila da se sjećaš slike njenog pada pod kola, prolaza kola iznad vas, a iza toga si vidjela majku kako leži nepomična na pijesku. Poslije ne znaš što se događalo.

Ponovo se sjećaš slike koju ti gledaš lebdeći u jednom kutu sobe. Na vratima otvorene pećnice stoji velika papirnata kutija prekrivena bijelim platnom. Pored stola sjedi tvoja majka, plače držeći u rukama bijelu dječju košuljicu, moli se Bogu uz riječi: „Živi jer se moraš krstiti.“

Kroz prozor si vidjela sivo-bijelog konja, a na vrata je ušao visok prosijed čovjek gustih brkovima. Dalje se slika gubi iz tvojeg sjećanja, tako si mi tada pričala.

Nakon nekoliko godina došla si u hlad našeg drveta. Dirala si rukom njegovo stablo i ponovo si pričala o doživljaju iz najranijeg djetinjstva jer si pitala majku što se to događalo kod njenog pada s kola i nakon poroda. Ona ti je objasnila da je u kasnoj trudnoći pala s kola, da si se ubrzo rodila, da si neko vrijeme bila u kutiji na otvorenim vratima pećnice jer si bila jako mala i imala si upalu pluća pa je doktor na konju dolazio svaki dan i boravio uz tebe. Mama se bojala da će te izgubiti, da ćeš umrijeti, a postojali su trenutci kada te od toga dijelila nevidljiva nit. Na životu si ostala zahvaljujući Božjoj volji, majčinoj ljubavi i nesebičnom zalaganju i znanju liječnika koji ti je pomogao.

Ti si sama sve vidjela u pojedinim trenucima dok još nisi bila rođena. Vidjela si kad je mama pala s kola jer tada ti je život bio na odlasku, isto tako poslije poroda kad si imala upalu pluća, a bila si u stanju borbe za život i u nekom trenutku krenula van tijela, vidjela si sebe u kutiji na vratima pećnice, vidjela majku koja plače i moli, vidjela liječnika i njegova konja.

Znam da ti to nisi mogla prihvatiti i razumjeti cijeli život i da još uvijek tražiš odgovor. Ja ga ne mogu dati ni tebi ni sebi. Takova iskustva doživi malo ljudi, a pogotovo u prvim danima života ili još prije rođenja. Sada te molim pokušaj lijepo sanjati.

Poznati glas doveo me je na mirisnu, cvjetnu, veliku, meni poznatu livadu. Bila je podijeljena na dva dijela. Na manjem dijelu paslo je blago, a na pet puta većem dijelu stajao je na sredini veliki hrast stogodišnjak.

Pod njim je u hladovini stajala prekrasna crveno-smeđa kobila Julča. Ona me je pozdravila mahanjem glavom. Uživala sam milujući je po glavi i vratu. Osjetila sam u svojim rukama njenu toplinu i milinu. Sjela sam pored nje u hlad nama dragog drveta. Stablo toga hrasta moglo je obuhvatiti pet ljudi držeći se za ruke. Taj hrast sam gledala sa strahopoštovanjem kojeg su mu donijele njegove godine. Gledala sam oko sebe i pogled mi se zaustavio na krošnji starog drveta zvanog klen.

U krošnji na njegovim debelim granama sjedile su moja sestra Ankica i prijateljice Lidija i Vesna. One su nešto brojale. Sjetila sam se. To je igra brojanja automobila koji dolaze autocestom Zagreb–Beograd. Jedna broji dolazak auta s istoka, a druga sa zapada, ona koja u dogovorenom vremenu ima veći broj postaje pobjednik. Došla sam do njihovog drveta, popela se na granu do moje seke i igra je ponovo počela. Meni je igra malo bila dosadna jer je s istoka dolazilo malo automobila.

Pogled mi je privuklo naše blago. Bile su to naše kravice: Šarava, Pisava, Jagoda, Biserka, Plemenka, Malenka i naša draga prijateljica kobila Julča. Otišla

Foto: R. Capan

sam do njih. Dragala sam ih i punila se toplinom koju su mi one pojedinačno odašiljale. Vesna je gledala zamišljeno, a onda je upitala sjećam li se dječaka Pere koji je bio stariji nekoliko godina od nas.

Sjećam se, to je dječak koji je bio zadužen da pazi na krave i nas. On je došao kao dječak u našu porodicu i odrastao s nama. Bio je zadužen za krave na pašnjaku, a kako je pašnjak bio ograđen, on se s nama zabavljao.

Foto: R. Capan

Jedno jutro u kasno ljeto donio je mladi kukuruz i naramak drva. Zapalio je vatru ispred slamom pokrivena kolibice u kojoj smo se sklanjali od kiše i vjetra. Kada su se drva pretvorila u žeravicu, stavio je pored mladi kukuruz i za kratko vrijeme jeli smo ukusne pečenjake. Ubrzo je izbila svađa s nama djevojčicama, a Pero je ljutito svojim štapom udario po vatri pa je nekoliko žara odletjelo na slamnati krov koji se u jednom trenu zapalio. Mi smo pobjegle daleko od vatre i Pere. Koliba je posve izgorjela, a vatra je tiho tinjala i brzo se ugasila jer je počela padati kiša.

Za vrijeme ručka ispričali smo roditeljima što se dogodilo na livadi. Oni su se zabrinuli jer mi nismo znale objasniti zašto se to dogodilo, a Pero je samo šutio. Sutra ujutro Pero nije bio na doručku, a tata nam je rekao da će Pero dalje živjeti kod naše Staroce, male bake, jer je njoj potrebna njegova pomoć. Bile smo tada sretna jer smo znale da će mu tamo biti dobro i da će biti zadovoljan.

Prijateljice Vesna i Lidija pozvale su me da odemo do nekad našeg, sada njihovog mlina.

Povijest mlina je stoljetna, a njegovo postojanje bilo je vrlo značajno za tamošnji kraj. Mlin na rijeci Pakri kupila je moja prabaka Terezija. Ostala je bez životnog suputnika s dvadeset i šest godina, s dva mala sina na imanju s puno zemlje, blaga, konja i posla. Bila je žena posebne snage, znanja i sposobnosti. Imanje je proširila i kupila mlin. Obitelj je živjela u zadruzi Beljan koju je uspješno vodila moja prabaka. Većina zadruga počela se raspadati već početkom dvadesetog stoljeća. Zadruga Beljan postojala je sve do kraja drugog svjetskog rata. Moram se pohvaliti da sam ja još jedini živi član i

nasljednik te zadruge.

Prabaka se s jednom svojom jako mladom unukom udala u obitelj iz drugog sela da bi bila na pomoći svojoj miljenici unuci Jani koja je zbog bolesti mlada napustila ovaj svijet.

Mlin je bio ubrzo prodan. Kupoprodajni ugovor je napravljen između Zadruge Beljan i novog vlasnika krajem 1929. godine te prešao u vlasništvo porodice Vaclavek koji su bili dobri prijatelji i kumovi s mojom obitelji. Vesna i Lidija njihove su djevojčice, a naše dobre prijateljice iz djetinjstva. S njima smo podijelile mnogo ljetnih poslijepodneva igrajući se različitih igara i trčeći po livadi velikoj sada oko 15 jutara, a prije raspada zadruge dvostruko više, punoj mirisnog cvijeća, omeđenoj grmovima lješnjaka, šipka, stablima bijelog i plavog duda i oskoruša.

Sišle smo s drveta, ostavile livadu i prašnjavim putem pored mnogobrojnih vrba uz rijeku Pakru stigle do mlina. U dvorištu punom zelenila i cvijeća stoji on ponosan i prkosan kao i uvijek. U njegovim unutarnjim i vanjskim zidovima kriju se tajne mlinarica i mlinara, mnogi pripovijedani događaji, doživljaji i tajne mnogobrojnih ljudi koji su godinama dovozili tone žita, a odvozili razne vrste brašna. U prijašnjim vremenima dovozili su žito iz bližih i daljih mjesta na kolima koja su vukli volovi i konji. Ljudi iz Posavine dolazili su drvenim čamcima zvanim šajke. Taj čamac je opjevan u pjesmi koja spada u narodnu usmenu književnost. Ja sam je naučila od mojeg djeda kao djevojčica, a nakon šezdeset godina meni ju je pjevala moja unuka Enya jer je vježbala za nastup na priredbi, a pjesmu je naučila kao članica dječje pjevačke skupine sa šest godina. Slušajući nju, meni su tekle suze i uživala sam, prisjetila sam se svojeg djetinjstva.

Foto: R. Capan

Teče, teče bistra voda

*Teče, teče bistra voda, ime joj je Sava
Teče, teče bistra voda, ime joj je Sava.*

*Po njoj plovi šajka lađa srebrom okovana.
Po njoj plovi šajka lađa srebrom okovana.*

*U njoj sjedi djevojčica tanka i visoka
U njoj sjedi djevojčica tanka i visoka.*

*Pa mi pjeva sitno glasno, daleko se čuje.
Pa mi pjeva sitno glasno, daleko se čuje.*

Narodna usmena pjesma

Mlin je danas, kao muzej tehnologije prerade žitarica, pod zaštitom Ministarstva kulture RH.

Lidija i Vesna otišle su u svoj stan i Ankica s njima. Stan se nalazio uvijek u sastavu zgrade mlina. Ja sam se uputila na most iza mlina jer sam voljela s mosta promatrati rijeku Pakru, a znala sam da na drugoj strani uz rijeku živi moj dragi stric Matić.

STRIC MATIĆ

Pored suncem obasjane od drveta napravljene kuće sjedio je čovjek koji je u meni izazivao niz sjećanja iz najranijeg djetinjstva. Kao mala djevojčica osjećala sam se sigurna kada me je on nosio na leđima. Najbolje je bilo kada me ljuljao na rukama i pjevao mi uspavanke pod krošnjom mirisne lipe ispred naše male kuće, gledajući me mirno duboko plavim očima. Osjećaj mirnoće i blaženstva koji mi je ostao u sjećanju do danas traži od mene da pišem o njemu.

Baka mi je pričala da je došao kao mali dječak, igrao se s mojim tatom i zajedno odrastao s njim. Oni su bili dva braje, tako su zvali jedan drugoga. Nakon osnovne škole tata je bio poslan u Požegu u dvogodišnju Poljoprivrednu školu koju je i završio. Nakon njegova povratka Zadruga Beljan imala je mnogo posla za sve članove. Posjedovali su oko stotinu jutara zemlje, livade, šume, više od stotinu svinja, nekoliko desetina konja i krava. Sijali su pšenicu, ječam, zob i kukuruz. Sva su polja bila obrađena i zasijana. Livade su služile za ispašu i sijeno za stoku i konje. Velik dio stoke i konja bio je u Lonjskom polju na slobodnoj ispaši, a na njih je pazio stric Matić. Svinje u šumi čuvao je svinjar Janko. Kad je ponestalo žira u Carevini, selili su ih u šume blizu Pakraca.

Za mene malu djevojčicu to su bili uzbudljivi događaji jer sam slušala kazivanja njihovih sudionika. Stric Matić je svaku godinu dobivao plaću, stoku i svinje za svoj rad. Raspadom zadruge

Beljan postao je vlasnik zemlje. Sagrađena mu je kuća, gospodarske zgrade za stoku i svinje koje je zaradio. Oženio se, imao je vesele svatove u kući svojih predaka na kojima sam i ja plesala kao mala djevojčica, a bili su to prvi svatovi iz mojeg sjećanja.

Hodala sam po drvenom mostu idući prema njemu. Između Pakre i njega digla se magla, a slika strica Matića ispred kuće je nestala. Mene su zvale Ankica i Vesna pa sam pošla do njih. Vesna i Lidija bile su tužne jer mlin ne radi i ne znaju do kada će biti zatvoren. Nema više drvenih kola ili traktorskih prikolica napunjenih vrećama žita i kukuruza. „Kad će se ponovo čuti glasovi ljudi koji su donijeli žito i kukuruz, čekali da se obavi mljevenje i dobiju brašno: bijelo-glatko, oštro, crno-krušno, griz, posije te kukuruzno za žgance?“ pitale su Vesna i Lidija.

Tupo i žalosno sam gledala u njih i odgovorila: „Ne znam, ali ja moram otići do moje Delke jer ona me zove.“

Opet čujem glas: „Dođi...“ Odlazim prašnjavim putem uz zelenkastu rijeku Pakru koja mirno teče prema svojem ušću. Išla sam polako u suprotnom smjeru toka rijeke gledajući kako mirno teče. U jednom trenu sjetila sam se njenog ušća u Trebež na kojeg me podsjetila bjelina i moć tratinčica oko mene. Nabrala sam tratinčice. Sjetila sam se ostvarenja moje želje: odlaska na Trebež.

TREBEŽ

Trebež je za mene bilo bajkovito mjesto na koje je često odlazio moj djed Mijo jer je tamo živio njegov kum i prijatelj Viktor. Djed je pamtio posebne doživljaje s Trebeža, kao hvatanje soma rukama ispod panja o čemu je često pričao nama djeci. U mojoj se glavi samo okretala misao da me djed povede sa sobom na Trebež, a to se i ostvarilo.

Bila je zima pred Božić. Od bjeline snijega,

svjetlucah zvjezdica na drveću, snježnih pahuljica koje su se pretvorile u krupne pahulje i gusto lepršale kao da ih netko istresa iz vreće oko mene, nastajala je zimska bajka.

Nekoliko dana prije Božića u hladnom bijelom jutru djed me probudio i tiho rekao: „Ustani, toplo se obuci idemo na Trebež.“ Prošlo je malo vremena i ja sam sjedila umotana u topli pernati pokrivač na sanjkama, upregnutim u dvije krasne kobile: Micom, crveno-smeđe boje dlake i žuto-zlatnom grivom i Julčom, starijom, smeđe boje dlake i crnom grivom. Ona je bila naša miljenica. Sanjke su bile napunjene sijenom i vrećama kukuruza i ječma. Došao je i djed. Odložio je naprtnjaču s pečenim mesom, svježe pečenim kruhom i makovnjačom. Sve je to dan prije pripremila moja Stara. Iza nas je stavio jedan poveći smotuljak. Djed je sjeo pored mene, puknuo bičem i sanjke su počele kliziti.

Sanjkali smo pored zamrznute rijeke Pakre, pored kuća čiji su krovovi nestali pod snježnim pokrivačem iz kojeg su virili dimnjaci s bijelom šubarom. Pored livada pokrivenih snijegom stigli smo na put kroz šumu zvanu Carevina ili Kozarčeva šuma jer u toj šumi bilo je njegovo radno mjesto, a tu je napisao „Mrtve kapitale“ i „Tenu.“

Klizili smo sanjkama pored visokih hrastova čija su debela stabla prošarana dubokim ravnim brazdama koje govore o njihovoj dubokoj starosti. Tu su i jasen i brijest koji se natječu u visini s hrastom, a njihova debla čuvaju manje vrijedna stabla graba i klena koja služe za ogrjev, objašnjavao je moj djed.

Pokazivao mi je stabla na kojima su gnijezda škanjca, kako smo ga mi zvali. Između drveća se

Zdenka Grgurić

vidjelo daleko i u jednom trenu zastali smo jer su se u daljini nazirali dva jelena i njihove košute. Konji su mirno stajali, a ja sam tiho disala uživajući u pogledu.

Krenuli smo lagano dalje, a ja sam se sjetila djedove priče s kraja prošle zime.

Vratio se predvečer iz hodanja po zaleđenim i snijegom pokrivenim poljima, putem od Gradina i Delke. Pripovijedao je da je do prvih kuća dotjerao nekoliko jelena i košuta. Ja to nisam mogla povjerovati, ali sam samo zašutjela bez komentara. Pitala sam ga sada o tom događaju, a on je odgovorio: „Zar sumnjaš, to se je ipak dogodilo i to s razlogom. Bila je jako hladna i duga zima te godine, bilo je puno zamrznutog snijega i životinje je glad natjerala da dođu do sela tražeći hranu. Ja sam ih hranio, ali bio sam jedini, a to nije bilo dovoljno da im osiguram dosta hrane pa je od velike studeni stradalo dosta divljači. Dobro si me podsjetila jer sada ćemo svima u blizini blizu napraviti gozbu. Molim te, pomози mi.“

Izvadio je nož, izrezao špagu na komade koje sam ja prostrla pored saonica, na nju sam stavljala sijeno, koje je on skidao sa saonica. Vezali smo sijeno u skupine, a onda omatali špagu sa sijenom oko drveća. Bilo mi je čudno zašto to vežemo tako, a on mi je objasnio da je to zbog vjetra koji bi mogao odnijeti sijeno, a i podignuto je od zemlje i snijega pa će sve biti pojedeno. Izvadio je vreće s kukuruzom i žitom, prerezao ih, otvorio i ostavio privezane za drveće. Stol je bio prostrt i šumska gozba mogla je početi.

Mi smo se vratili na sanjke, ja sam se zamotala u pokrivač od perja i krenuli smo dalje. Nakon kratkog vremena ugledala sam divlju svinju s tri mala prašćića.

Sanjke su stale. Uzde kojima se upravljalo konjima našle su se u mojim rukama praćene riječima „drži čvrsto“. Djed je iza sjedala izvukao svoju lovačku pušku. Sve mi je bilo jasno. Sjetila sam se kako smo večer prije zajedno punili patrone barutom i dosta velikim kuglama koje su se koristile u lovu na divlje svinje. Djed je bio lovac od svoje četrnaeste godine. Sestra i ja mogle smo pucati iz te njegove puške,

svaka jedanput u ponoć za Novu godinu. Gledala sam ga i rekla: „Ne, nećemo danas ubijati svinje ni bilo što drugo.“ Pogledao me je, odložio pušku, uzeo uzde i krenuli smo dalje.

Bila sam zadovoljna što je i on zapazio pa mi je rekao: „Uzeo sam i tvoje klizaljke za led i skije. Tamo ima dobro zamrznute vode za klizanje i poloja za spuštanje skijama.“ Mislio je uvijek kako će razveseli unuke te nam je on sam napravio klizaljke i skije. Lagano klizeći kroz zimsku bajku koju nam je pokazivala šuma Carevina, uživajući u svakom trenutku, djed me je podsjetio na naš boravak u toj šumi u svibnju.

U mojoj glavi pojavila se slika sunčanog dana koji se pokazao poslije nekoliko kišnih dana. Igrala sam se u dvorištu i nisam opazila djeda kada je prošao pored mene, već su odjednom pored mene stajala mala žuta kola prekrivena dna s bijelim stolnjakom. Na riječ „penji se“, ja sam u trenu sjedila pored djeda.

Vozili smo do šume i šumskim putem ušli u njen proljetni raj. Stali smo kod malog brdašca pokrivenog suhim lišćem, svježe načupanom travom i malim zelenim granama. Sišli smo s kola, stajala sam i polu uplašeno gledala što se događa. Djed je rukama razgrtao lišće i travu, a tada su se pojavile gljive, veliki i mali vrganji. Natovarili smo ih do polovice kola, prekrili stolnjakom i krenuli kući. Djed mi je rekao da ih je ubrao jutros i da ih nikada nije nabrao toliko puno. Stigli smo kući. Gljive smo rezali na komadiće i sušili na suncu. Iduće ljeto i zimu bili su uz divljač, fazana, divlje patke i jarebice često jelo na našem stolu.

LONJSKO POLJE

Uživajući u mirnoj zimskoj idili stigli smo u posve novi krajolik po izgledu i zvukovima koji su dopirali do nas. Djed je pričao: „Ovaj dio tog močvarnog polja zove se Đol, a ono selo koje se vidi zove se Drenov Bok. Polje je inače obraslo bujnim močvarnim raslinjem: trskom, rogozom šašem i drugim močvarnim travama. U tom raslinju gnijezda

su mnogih ptica: bijele i žute čaplje i čaplje dangube koja može cijeli dan prestajati na jednom mjestu očekujući plijen, gaka (noćne čaplje), bijele i crne rode, velikog i malog vranca, žune, vodomara, fazana, škanjca mišara, orla štekavca i još mnogo drugih. Prolazimo kroz Rakitu kod sela Mužilovčice gdje ćeš vidjeti gnijezda drošćića trstenjaka, cvrkutića, strnadice, divlje patke njurke i crne liske. Sada su sva njihova gnijezda prazna“.

Sanjke su se zaustavile, sišla sam jer sam ugledala među trstikom dva zanimljiva gnijezda. Prišla sam bliže. Njihala su se na trstikama pričvršćena na nekoliko njenih stabljika. Vjetar je otesao snijeg s njih. „Spletene su od trava izvana, a iznutra oblijepljene zemljom, a vezana su na više stabljika trske da im vjetar koji bi ih savio ne istrese jaja iz gnijezda. Za njih je to vezanje gnijezda čuvanje jaja i mladunaca. To im zapovijeda nagon za spas svoje vrste“, rekao je djed.

Zamislila sam se, a odjednom me iz misli probudilo jato divljih gusaka koje se spustilo na dio nezaleđene vode čija je površina bila mala i prijetilo je da se zaledi jer je bilo jako hladno. Pitala sam djeda: „Kako im nije hladno i zašto se kupaju?“ Djed mi je rekao: „To su guske sjevernjače, dolaze iz Sibira pa su im naše zime blage. Ovo njihovo bučno kupanje, udaranje krilima, plivanje i gnjuranje njihova je borba s ledom. One znadu da je voda izvor hrane, ribe pa svojim kretanjem sprečavaju zamrzavanje vode i stvaranje leda i dok postoji ta opasnost, one dežuraju danonoćno.“

Negdje iznad šume čulo se je gakanje drugog jata divljih gusaka, a izdaleka s kopna glasale su se divlje patke, bili su to glasovi Lonjskog polja. Nedaleko od nas okupilo se manje jato, a dalje od njih šetali su se labudovi crvena kljuna, za mene ne viđeno i nikad zaboravljeno.

Pored nas je pretrčala mačka. Bila je dugačka, tigraste dlake i za tren je nestala. Djed mi je rekao: „To je divlja mačka, ali nemoj se bojati jer ona se boji nas. Pored nje tu mirno žive jeleni, plahe srne, živahne vidre, žute lisice, male lasice, puhovi kitnjasta repa, jazavci, divlje svinje i još mnogi drugi.“

Za kratko vrijeme stigli smo na Trebež. Dočeka nas je Viktor Prevendar, čovjek koji je bio važan u životu mojeg djeda, a bio je njegov vjenčani kum. Djed i kum su smjestili konje u staju, a ja sam promrzla, otresavši snijeg s odjeće i cipela, ušla s kumom Ljubom u dobro zagrijanu kuhinju. Ona je bila prostrana, ispunjena mirisima hrane. Na sredini stajao je masivan ručno napravljen stol sa stolicama. Na jedan zid bio je naslonjen kuhinjski ormar. Na drugoj strani bio je štednjak u kojem je pucketala vatra. Na zidu iznad štednjaka bilo je bijelo platno s izvezenom porukom "Kuharice, manje zbori da ti ručak ne zagori." Mene je privlačio krevet koji se isto nalazio u kuhinji. Popila sam topli čaj od lipe i utonula u duboki san na tom mekanom, perjem opremljenom, krevetu.

Kum Viktor zauzeo je važno mjesto u životu njegova unuka, poštovanog Đure Vidmarovića, mojeg susjeda i prijatelja iz djetinjstva, autora pjesme o Trebežu. Ne želim napisati ništa o Trebežu jer ovo napisano govori sve i ne može biti više, bolje i ljepše.

TREBEŽ ME PRATI

Trebež me prati kao sjena, kao sudbina.

More mahovina i lišća me prate.

Jastrebov krik me prati.

I razlivene vode me prate.

Prate me bujice i virovi.

Gledao sam mirnu i ukroćenu Nevu,
sapetu Moskvu i dobroćudni Dnjepar.

Ruke sam umivao u zelenom Nilu.

Foto: S. Moslavac

Plivao sam Dunavom i Savom.
Bio sam kraj opjevane Vltave.
Pratio sam užareni vidik u vodama
Alhambre.
Slušao Rajnu. Senu i slapove Nijagare.
Ali nigdje život i smrt, rađanje i
umiranje
nisu unišili u moju dušu kao na Trebežu
koji živi u meni i kad ga nema.

MEMENTO ZA JEDNU RIJEKU

1.

Trebež je ljeti bio smiren, nježan,
Sanjiv, podatan i rastresen.
Bez opiranja podnosio je naše,
Nemirno plivanje
Prema sredini,
Gdje smo ronili i rukama hvatali ribe,
Skrivene u mrtvom korijenju starog
panja.

Na mjestu duboku i tamnu
Djed je postavljao mreže.
A dok ih je vješt看 rukama izvlačio iz
vode,
Čamac se nervozno ljuljao.
Trebež se obilno razdavao.

Dan je umirao pred nama.
Uz šuštanje lišća u krošnjama
I vrisak noćne ptice.

Trebež bijaše prepun tajni.

2.

U kasnu jesen Trebež bi slijedio
šuštanje umrlog lišća. Gole grane vrba
utonule bi u san. Kiše bi uporno udarale
površinom vode i gubile se u njenoj dubini.
A kad se činilo da osim vjetra i kiše
ničeg drugog nema, stizala su jata

divljih gusaka. Njihovo klicanje bivalo je
sve glasnije. Vještim zamahom krila nježno
bi taknule rijeku i smirile se u njezinim
skrovitim uvalama.

Divlje guske, vjesnici daljina, donosile su
uznemirenost visina i
nepoznatih krajeva.
Let ovih ptica stapao se
s mojim snovima.

3.

Trebež je zimi ležao okovan ledom, smiren
bijelim snom. Volio sam taj san, glatki pokrivač
i vrbe s granama odjevenim u tisuće ledenih
iglica. Svijet se pretvarao u bajku. Oko mene
prostirao se snježni sag na kojem su plesali
prozirni anđeli raširenih srebrnih krila. S
visina dopirala je glazba samo meni čujna.

Dogodilo se čudo. Došao je Božić.
U sedam dalekih sela djeca su kitila zelene
grančice bora sjajnim kuglicama,
slatkišima
i crvenim srcima, a ja sam imao Trebež i zbor
bijelih anđela.

S neba su silazile krupne nježne pahulje.

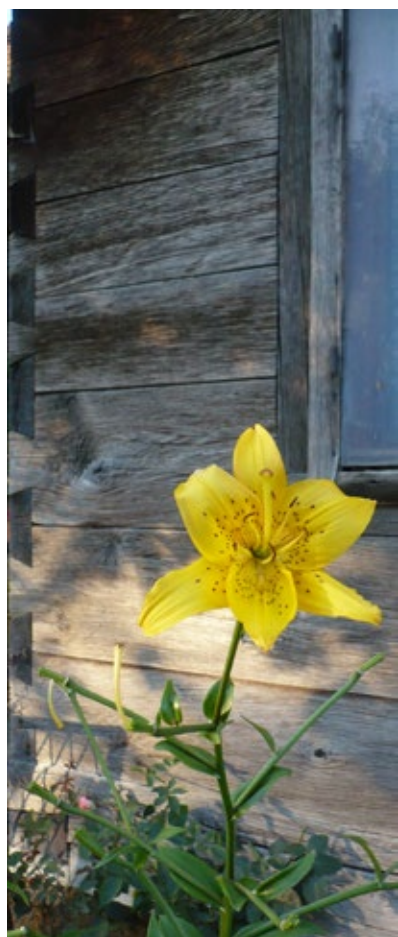
4.

U proljeće se Trebež oslobađao ledenih
okova.
Hrabar i opasan. Uz strašan prasak
lomio je ledene sante i bacao ih na obale.
Valjao se mutan i zlovoljan.
Sa strahom sam gledao divovsku borbu
rijeka i leda, slušao urlik pobjede
i hropac poraza. Nisam ni slutio
da gledam scenu svog života,
i da mi Trebež navješćuje
ono što neću izbjeći.

Đuro Vidmarović

Romana Capan

LIVADA

Sjela sam među tratinčice, napravila vjenčić i krenula dalje. Ponovo sam se našla na livadi pod krošnjom velikog hrasta. Njegova velika krošnja, kada sam je gledala iz daljine, izazivala je divljenje, a kada sam bila pod njom, nelagodu. Bilo me strah podići glavu i pogledati je. Imala sam osjećaj da u njoj netko živi i ne želi da ga vidim zato sam i sada krenula dalje ne gledajući u krošnju. Razmišljala sam kako smo mama, sestra, strina i ja ljeti drvenim vilama okretale sijeno – suhu travu pokošenu u redove, a isti dan poslije podne sakupljale u male stošce. Velikim i malim drvenim grabljama sakupljale smo preostalo rasipano sijeno.

NAŠ BRACIKA

Bio je 15. srpanj, mama visoko trudna, umorno je vukla velike grablje. Iznenada me je pozvala. Tražila je da zovem tatu koji je priredio voz sijena za odvesti kući. Došao je, smjestio mamu na voz i otišli su kući. Seka i ja spavale smo kod naše bake Male Staroce, tako smo nju zvale od milja. Rano ujutro došla je i radosno kazala: „Ustajte, ustajte, dobile ste braciku Miju!“ Bila je to velika sreća, kako za nas dvije tako i za cijelu porodicu.

DELKA

Opet čujem: „Dođi!“ Tihi glas me zove. Prolazim uskom stazom kroz živicu i dolazim na malu livadu. Nedaleko vidim djevojčice: Ljubicu i njenu malu sestru Milku. Odlazile su sa svoje dvije kravice. Prošla sam njihovu livadu, prošla kroz malu živicu između dva visoka hrasta i našla se na Delki. Ponovo su se javljale slike iz ranog djetinjstva. Vidjela sam kako trčim kroz jedan dio polja lana, prekrivenog cvjetovima prekrasne plave boje. Na drugom dijelu njihalo se more žitnog klasja.

Zastala sam. Pred očima mi se pojavila slika

kako plivam na rijeci Pakri, a pored mene je djed potapao suhe stabljike lana vezane u male snopiće koji su nastali iz onih divno plavih cvjetova. Kroz glavu su mi prolazile slike vrijedne da ih podijelim s nekim. Iz tih stabljika se sušenjem, lupanjem u drvenoj stupi i češljanjem u željeznom grebenu stvarao mekani lan koji je privezan na preslicu preko prstiju prelje, moje mame, a ponekad i mojih i kolovrata postajao nit pređe.

Iz te se niti pomoću tkalačkog stana dobivalo bijelo platno. Od njega se stvarala: odjeća, posteljina, stolnjaci, tepisi i vreće za žito i brašno. Sve to korišteno od bijelog platna trebalo je održati čisto i bijelo.

PRANJE RUBLJA

Ta bjelina postizala se pranjem na tada jedini način, a danas neka se ne zaboravi. Svaki ponedjeljak pralo se rublje. Slagalo se u drvenu kacu koja je na dnu imala ispust zatvoren drvenim štapom. Pored je bio kotao u kojem se kuhao veliki zavežljaj s pepelom. Tako je nastajala „lukšija“ - lužnata vruća tekućina u koju se stavljaio i domaći sapun koji smo sami pravili. Tom vrućom tekućinom zalijevala se roba u kaci, ostavljala stajati da se hladi, a nakon sat vremena vadio se štap i prljava voda je odlazila van. Postupak zatvaranja i polijeivanja lugom se ponavljao nekoliko puta. Kasno poslije podne ili drugi dan roba se stavljala u drvena korita i odnosila na rijeku Pakru te tamo ispirala močenjem u vodi i lupanjem po koritu.

Šareno rublje pralo se u koritu domaćim sapunom na drvenoj ili limenoj napravi zvanoj „rifljača“, a ispiralo se na rijeci. Polu suho bijelo rublje peglalo se namotavši ga na drveni valjak s kojeg se odmatalo udaranjem po valjku i rublju drvenom *pratljačom*. Sušilo se još vani na užetu, a suho složeno i uvezano spremalo se u visoki ormar ili u stakleni ormar s velikim dubokim ladicama. Manji komadi peglali su se peglom na žar.

Delka je opet zvala jer je osjetila da sam ja odlutala mislima, što je bila istinita.

ŽITO

Ah, žito, druga strana Delke. Polje puno žitnog klasja koje se lagano ljulja na povjetarcu. Tamo daleko prema prašnjavom kolskom putu vidi se kosilica koju vuku konji. Na kosilici sjedi dida Mijo upravlja konjima, a tata odlaže drvenim grabljama snopove žita.

Delka me prekida u razmišljanju.

Hej, sjećaš li se košnje žita ručno, kosom. Osim tvojih roditelja kosile su ga i porodice koje su dolazile iz siromašnih krajeva. Sjećaš li se kako si s mamom dolazila oko podneva. Mama je nosila na glavi korpu s hranom, ručak za težake, a ti si nosila vodu, u stucki, glinenoj posudi, držeći se za nju.

S vama je dolazio tvoj dragi pas Bonzo. Sjećaš ga se sigurno, bio ti je drag i vjeran prijatelj. Dok su težaci ručali, vi ste sjedili u hladu ovog malog drveta i dijelili uzajamnu ljubav. Polje je bilo pokriveno snopovima žita koje su kosci kosili, žene sakupljale u snopove, vezale ih užetom od slame, a u večernjim satima slagale po 17 snopova u jednu „granicu“. Svaka deseta granica bila je njihova zarada. Te su obitelji dolazile s djecom i postajale dio vaše obitelji.

Sjećam se. Baka Jana pripremala je hranu i pekla kruh u krušnoj peći za sve težake, ukućane i svu djecu. Nas djecu čuvala je baba Anđa, kršna Hercegovka. Ona je ostajala kod kuće. Hodala je po dvorištu s preslicom na kojoj je bila vuna, a u desnoj ruci je vrtjela vreteno i stvarala niti vune namatajući ih na vreteno. Poslije doručka pokupila je svu djecu, odvela nas u šljivik gdje su bile zrele bijele šljive. Penjala se na šljive, tresla grane lupajući nogama po njima. Šljive su padale kao kiša. Mi djeca smo ih sve pobrali, Anđa odvezla kući, samljela u drvenom grotlu i spremila u drvenu burad u kojem su čekale vrenje i pečenje rakije. Predvečer je Anđa odlazila na strnište s vrećom u ruci i sakupljala zaostalo klasje. Donosila ga je na leđima kući i spremala na suho da čeka vršidbu.

Oh, Delko moja, toliko toga mi je na pameti! Nadam se da ćeš i ti mene još slušati.

N a k o n završene košnje snopovi žita kolima s konjima odvozili su se kući u dvorište. U dvorištu se slagalo u stogove. Posebno se slagalo naše, a posebno što je pripadalo težacima.

Na dan vršidbe vršilica je dolazila u dvorište

i svi su imali posla, a pomagali su nam i susjedi. Moji roditelji su se odužili pomažući njima kod vršidbe. Kod vršenja vršilicom sudjelovalo je 15 - 20 ljudi. Sjećam se rasporeda poslova: dvije djevojke na „dreš“ (vršilicu) koje su odvezivale snopove i dodavale čovjeku koji je dolazio s vršilicom i puštao žito u otvor vršilice. Dvojica muških na stog sa snopovima, oni su bacali snopove žita na dreš, četvero muških i ženskih za

odnošenje i bacanje slame na stog, dvojica na stogu za slaganje slame, dvije žene za odnošenje pljeve u pljevnicu. Jedan muški obično gazda, moj tata, namješta vreće gdje izlazi žito, nadgleda, veže pune i stavlja nove uz još jednog pomagača i dvojica koji odnose vreće žita u ambar.

Drvena zgrada u dvorištu povišena od zemlje na stupovima od cigle, s debelim drvenim podom i pet zvanih oka, ograđenih debelim drvenim daskama, u koja se sipala pšenica, ječam i zob zove se „ambar“. On još i danas stoji u dvorištu mojih predaka. Star je više od sto godina, još je u upotrebi i prkosi zubu vremena. Njegova povijest je zanimljiva jer je prije šezdeset godina bio preseljen u cijelosti na drvenim valjcima koje su vukli konji s jednog kraja dvorišta na drugo.

Vršenje žita trajalo je do poslijepodne. Proces je tekao tako da se razvezani snop ubacivao u dreš. Prolazeći kroz bubnjeve od stabljike i klasa odvajalo se zrno i ventilacijom dolazilo na mjesto gdje je curilo u vreće. Na drugoj strani vršilice izbacivala se odvojeno slama i pljeva. Vršilicu koju ja pamtim pokretao je stroj preko velikog kožnog remena. Zadnji urod kojeg se sjećam bio je šezdeset i tri m³, tako mi je rekao tata i znam da je bio zadovoljan i spokojan. Bio je to prvi prinos, prva nagrada za trud u tekućoj godini. Prestajali su strahovi od nevremena, tuče ili suše, a osiguran je kruh i dio hrane domaćim životinjama za predstojeću zimu. Nakon završene vršidbe bio je zajednički bogati objed uz rakiju i vino, a nakon jela pjevale su se lijepe narodne pjesme.

Pored sretnog sjećanja na vršidbu postojalo je u meni i tužno sjećanje na dan ispunjavanja zloglasne

„OBVEZE“. Baka i ja bile smo same kod kuće. U dvorište su ušla kola s konjima velikom brzinom i zaustavila se ispred ambara. S njih su sišle tri muške osobe. Jedan od njih obučen u kožnu jaknu došao je pred baku i rekao da su došli po obavezu u žitu. Baka je šutjela, oni su otišli u ambar, punili vreće žitom i tovarili ih na kola. Baka je požurila u smočnicu, uzela veliku kantu punu masti, sakrila ju u zahod ispod daske i prekrila je slamom. Zamolila je mene da nikom o tome ne pričam, to je morala učiniti da nam ne uzmu sve jer „i mi moramo jesti“, rekla je.

Nakon nekog vremena čovjek u crnoj kožnoj jakni došao je i rekao da su završili i odlaze. Kroz prozor gledale smo kako odlaze iz dvorišta kolima do vrha natovarenim našim žitom. Baka je sjela, uzela mene na krilo milovala me po kosi, a niz lice su joj tekle suze.

Sve je to, draga Delko, bilo vrlo zanimljivo i dosta davno.

Delka je uzdahnula jakim vjetrom koji se ubrzo smirio, a ja sam slušala njenu priču.

DELKINO PRIČANJE

Poslušaj draga moja. Nekada davno, tako počinju bajke, ali ovo nije bajka, ovo je povijesna istina. Vratit ćemo se puno stoljeća unazad. Mene i moje sestrice livade i šumom neprekrivena polja čuvao je od plavljenja vodom i velikom izlivanju rijeke Pakre moj brat, a zvao se Željšan. On je bio pritok Pakre i odlazio je kroz polja Željšane i dalje kroz ravnice do utvrde Kraljeva Velika. Željšan je bio nalik vijencu koji je utvrdu Kraljevu Veliku omatao, a kada je bilo potrebno, napunio je obilnom vodom dvostruke gradske duboke šance. Oni su uz žitelj utvrde bili njeni čuvari kod napada osvajača.

Prema legendi potok Željšan dao je iskopati kralj, posjednik Kraljeve Velike, po želji svoje kćeri pa mu od tuda i ime. Željšan u daljoj povijesti, osim čuvanja tog starog grada, bio je i plovni put i povezivao Kraljevu Veliku preko Pakre, Trebeža, Lonje i Save sa svijetom.

Čamcima se
prevozilo žito,
brašno, roba i ljudi. U
čamcima su dolazili
i osvajači Kraljeve
Velike.

Neki
pisci povijesti
spominju Kraljevu
Veliku još u doba
Dioklecijana. Iz tog
razdoblja spominje
se u požeškom
samostanu rukopis,
iz kojeg su i u

bečkim novinama opisani, nađeni kameni spomenici
s natpisom „COHORSIII/CAES: M.DICLETIANO)“ i
drugim natpisima, ali sami spomenici su izgubljeni, bez
historiografske i arheološke obrade. U tom području
pronađeno je rimskog novca, oružja i iz mjedi saliveno
božanstvo „Merkurius“, kao i jedan jako starinski top.

Kraljeva Velika imala je burnu prošlost kao i
ostali naši krajevi, kao i mi. U novijoj povijesti spominje
se prvi put 1237. kao vlasništvo Petra Velikovića,
1334. zove se Velica Regalis u vlasništvu Ivanovaca,
Ivana Paližne priora Vrane. Iza toga izmjenjuje se
više vlasnika, a u vrijeme Zapolje vlasnik je Krsto
Frankopan. Koncem lipnja 1544. godine zauzeli su je
Turci za vrijeme okrutnog Malkoč bega. Pod Turskom
vlasti ostala je do 1687. godine, dakle čitave 143
godine.

Poslije Križevačkog sabora utvrde Kraljeva
Velika više nema, ostalo je selo Kraljeva Velika, a istočno
i jugoistočno ostali su i danas dijelovi Željana. Njegovi
postojeći ostaci poveznica su s dalekom prošlošću. Oni
su i naša poveznica i nada.

Mislim da su tvoji preci došli u ove krajeve
kada utvrda nije bila u potpunom postojanu. Po jednoj
priči dvije sestre, s još tri porodice dolaze iz krajeva pod
Velebitom.

Dolaskom u ove krajeve zatekli su livade i

šume. Sječom šume stvarali su plodna polja, a drvene trupce koristili su za izgradnju kuće i gospodarskih zgrada . U dvorištu tvojih bile su dvije drvene kuće povezane tako zvanom kolnicom. Starija kuća bila je dugačka oko dvadeset metara, široka oko pet metara, čelom okrenuta prema putu koji je pratila rijeka Pakra.

Ulaz u drvenu kuću, staru više od sto godina.

Mene na rukama drži moja majka, stara sam pet godina. Tu su neki od članova obitelji: dida, baka u krilu drži moju seku Ankicu, ostala rodbina i moj ljubimac pas Bonzo. U toj kući uz kuhinju i dvije spavaće sobe, bila je i velika družinska soba s velikim drvenim stolom za kojim je objedovala cijela obitelj, gostili rođaci, prijatelji i lovci. Za tim stolom se razgovaralo, dogovarao posao svako jutro, tugovalo, svađalo, zajedno radovalo i često pjevalo u veselim prigodama.

BADNJA VEČER

Jedna od meni dragih uspomena je Badnja večer. U toj sobi stajali smo svi pored velikog stola na kojem je bila upaljena svijeća pred kojom je nestajala tama u sobi, a još više njezin plamen tjerao je tamu

iz naših srca u kojima se osjećala toplina i rađalo se svijetlo. U sobu je ušao tata. Jednom rukom držao je u bijeloj plahti zamotanu slamu na leđima, a u drugoj ruci držao je upaljene luči. Pozdravio je, zaželio blagoslov u kući i gospodarstvu s puno zdravlja, sreće i podmlatka. Mi smo svi, prateći njega ozarenih lica, molili Oče naš. Ugasio je luči u drvenoj posudi napunjenoj žitom i stavio slamu pored stola. Na stolu je sa žitom napravio križ i rasprostro malo slame po stolu, a mama je na to postavila stolnjak, tanjure, posudice s medom, bijelim lukom i orasima. Tu je bila posna večera: grah na suho začinjen bučnim uljem i rezanci s makom. Nakon molitve je se med s bijelim lukom za bolje zdravlje, a onda večera. Poslije nje otvarali su se orasi i gledalo se čiji je orah zdrav, to je bio pokazatelj daljnjeg zdravlja. Iza toga se ispod stolnjaka izvlačila slama, a njena dužina označavala je dužinu života onog tko ju je izvukao. Poslije toga smo s mamom okitili borovicu koja je bila ubrana dan prije u brdovitoj Zbjegovači. Borovica je stajala u posudi sa žitom u kojoj su bile ugašene luči. Pod njom su se poslije našle jabuke i par naranči. To su bili pokloni nama djeci. Djed se s nama djecom našao na slami i do odlaska na polnočku pjevali smo božićne pjesme.

Ispred te kuće postojala je manja, isto drvena kuća s dvije spavaće sobe, jedna za roditelje druga za djecu. Zvali smo je naša komora. U nju smo sestra i ja s roditeljima odlazili na spavanje poslije zajedničke večere u velikoj kući. To su za mene bili naj sretniji trenutci u danu jer smo tu razgovarali s roditeljima, pisali zadaće, igrali „čovječe ne ljuti se“ i dosta čitali, i mi i tata koji nam je kupovao i posuđivao knjige. Mama nam je šila haljinice i štrikala sve potrebno. Dok nismo dobili električnu struju, svijetlila je petrolejka.

U dvorištu su bile zgrade: štale za stoku i konje, svinjci, kokošinjac, ambar za žito, kukuruzana za kukuruz, komora mesara u kojoj se čuvalo suhomesnate proizvode i komora pecara u kojoj se pekla i čuvala rakija i vino i dva ozidana bunara. Dvorište je bilo prostrano, ograđeno drvenim plotom.

*Enya Doboš
naslikala bakinu Julču*

U njemu su u jednom dijelu boravila mnogobrojna perad: kokoši, guske, patke i pure.

Polja su bila obrađena i zasijana: pšenicom, kukuruzom ječmom, zobi i lanom. Sadili su krumpir, repu i kupus. U šumi su gojili stotinu crnih svinja koje su se hranile žirom. Na livadama je pasla mnogobrojna stoka i konji. Sakupljali su ljetinu i sijeno. Na obroncima Moslavačke gore sadili su i obrađivali vinograde te uz grožđe skupljali plave šljive u šljivicima i proizvodili vino, rakiju i pekmez od šljiva.

Prijelaz preko Ilove

Sjetila sam se jednog povratka iz vinograda. Do kasno poslijepodne obrezivali smo lozu i vezali s mamom i tatom. Došao je djed sa svečanim kolima upregnutim s dva krasna tamna konja. Pozvao je mene i sestru da se s njim vozimo kući. Mi smo veselo sjele kraj njega u lijepi kožni sic i krenuli smo kući. Kad smo se spustili s brijega Gojla u nizinu kroz selo Ilovu, on je omotao uzde oko drvene levće na kolima i rekao da će nas konji sami dovesti kući, ali bez mosta na rijeci Ilovi.

Konji su jurili u galopu i kola su išla jako brzo. Dovezli smo se do rijeke, spustili se pored drvenog mosta na dosta plitku Ilovu i za kratko vrijeme se našli na drugoj obali. Sestra i ja smo vrištale u velikom strahu dok smo prelazili rijeku. Na drugoj obali je progovorio naš kočijaš: „Zašto ste se uplašile?“ Sestri i meni se s njim i njegovim pametnim i poslušnim konjima ne može ništa dogoditi, a on ljeti samo tako prelazi rijeku. Bio je to nama doživljaj za pamćenje.

Delka je ponovo progovorila: *Ti se sigurno sjećaš svega jer si sudjelovala u svim poslovima od ranog djetinjstva. U zadruzi Beljan svi su radili poslove prema sposobnosti i mogućnosti, ljenčario nije nitko. Mi polja, livade i šume uživali smo više stoljeća s našim usjevima, veselom pjesmom težaka, tvojih pradjedova, djedova, roditelja i tebe. Sjećam*

se tvojeg smijeha i trčanja za leptirima, bježanja pred bumbarima i obadima. Sjećam se tvojeg valjanja po žitu, zelenoj djetelini i među plavim cvjetovima lana. Sretnih li dana, mojih i tvojih!

NOVI DANI

Početak pedesetih godina prošlog stoljeća počela je izgradnja autoceste Zagreb - Beograd. Tada je počelo uništavanje mojih sestrica, polja Parnica i Željana. Moj brat potok Željan tada je bio dosta ranjen, prekopan i zatrpan. Nestala su mnoga polja i livade. Ostale su velike jame nastale iskapanjem zemlje za autocestu. Bio je to mnogima put u sretniju i bolju budućnost, i značio je napredak za neke. Za one kojima su polja i livade predstavljali opstanak i život, bio je početak propadanja i umiranja.

CRNA MRLJA

Sjećam se dobro izgradnje te autoceste. Tada sam jednog ljetnog predvečerja imala uperenu pušku na mene uz glas: „Stani ili pucam!“, a iza mene čuo se krik moje majke: „Ne pucaj, ona je dijete!“ Ja sam stala, ukipila se, a puška je i dalje bila uperena u mene, mama je polako išla prema meni, a vojnik je rekao: „Gubite se!“ Plačući smo otišle u kuću.

Pojašnjenje toga doživljaja je sljedeće. Kod izgradnje autoceste naš je jedan bunar slovio da ima ispravnu vodu za piće i bio nam je oduzet za potrebe graditelja autoceste. Čuvala ga je vojska i nama je bio zabranjen pristup blizu bunaru.

Ujutro je došao vojnik u kuću i rekao da se zove Ganija, da mu je žao što me uplašio i da se ne približavam više bunaru. Bila je to moja prva crna mrlja nepravde u mom dječjem srcu.

Manji dio stanovnika ovog kraja migrirao je u grad. Većina ih je ostala u Piljenicama na svojim ognjištima

Foto: R. Capan

uvođenjem modernizacije poljoprivrede, mehaničke obrade zemlje, sijanjem bolje rodni i otpornijih vrsta pšenice i kukuruza... Uzgojem krava koje daju više mlijeka mnoge obitelji su bile zadovoljne. Djeca su se školovala: osmogodišnja škola svi, srednja i zanati jedan dio, i manji dio visoke škole, a među njima bile smo moja sestra i ja. Školovanje je bilo mukotrpno jer smo bili putnici „vlakaši“ nakon četvrtog razreda. Vlakova je bilo malo pa smo odlazili u pet ujutro i vraćali se kući nakon cijelog dana kasno navečer. Velik broj dana nismo čekali vlak već smo pješачili deset kilometara da prije stignemo kući. Put nas je vodio uz željezničku prugu. Sendvič s pekmezom od šljiva nije bio dovoljan od ranog jutra pa nam je repa s polja uz prugu bila spas od gladi. Muška su se djeca nakon završene škole zapošljavala u obližnjim tvornicama i uredima, a poslije podne su mehanizacijom pomagali roditeljima na polju.

Nestajale su stare drvene kuće, nicale nove ciglom

zidane s velikim prozorima. Dvorišta su bila uređena s košenim travnjacima i uređenim cvijetnjacima. Iz većeg broja staja na ispašu je odlazilo pet do deset krava. Prodavalo se mlijeko i telci te namicao novac za izgradnju novih kuća, gospodarskih zgrada, kupovinu traktora i poljoprivredne mehanizacije i školovalo se djecu.

U našu je kuću bila uvedena voda, a s njom i sva blagodat, naše krave dobile su u staji pojilice, muzle su se muzilicom. Kupljen je traktor i mnogo potrebne mehanizacije za obradu polja i sušenje sijena. Selo je napredovalo, ljudi su bili zadovoljni. U većem broju kuća pojavili su se radioaparati, a u školi je kupljen prvi televizor. Subotom uvečer odlazilo se gledati „Čkalju“.

Delka je opet progovorila:

Livade na kojima je paslo velik broj krava bile su iza šezdesetih godina veliki problem za rukovodeće ljude ovog kraja i šire, kao i hrastova šuma sa stablima starim sto godina i više. Evo vjetar je donio ovaj članak koji će možda tebi i drugima koji ga pažljivo pročitaju odgovoriti na pitanje što se ovdje za ovaj kraj teških šezdesetih godina događalo i zašto.

RIBNJAČARSTVO LIPOVLJANI

„Poslije oslobođenja naše zemlje uslijed naglog razvoja industrije, jedan dobar dio stanovništva u ovom području počeo je s migracijom u grad. Također i modernizacijom i intenzifikacijom poljoprivrede, a posebno uvođenjem mehaničke obrade, jedan dio zemljišta uslijed zamočvarenosti nije bio podesan za obradu, tako da je već 1960. godine između sela Lipovljani, Piljenice i Kraljeva Velika ostao jedan priličan dio neobrađen i napušten. Izgradnjom autoputa otežan je prilaz iz Lipovljana i Piljenica u predio bivših željanskih livada. Rezultat svega toga bio je, da je već 1960. godine na navedenom predjelu ostalo neobrađeno oko 350 ha zemljišta.

Toliki kompleks neobrađenog zemljišta, ili krajnje ekstenzivno korištenog, počeo je predstavljati veliki problem.

Rješenju tog problema prišlo se u dva oblika i to: prvo da šumarstvo preuzme to zemljište za podizanje plantaža topola, a kasnije se došlo na ideju izgradnje ribnjaka...

Prilježni radovi za podizanje topolovih plantaža počeli su 1960. godine i to: Prvenstveno podići plantažu u šumskom predjelu Čertak. Kao jedan od najvažnijih razloga smatralo se što su sastojine u Čertaku bile starosti sto do dvjesto godina i to slabog uzgoja i kvalitete.

Usljed takvog stanja zatraženo je odobrenje za čistu sječu, koje je izdano od ondašnjeg Sekretarijata za šumarstvo SRH.

Sa sjećom najprije se počelo u odjelu 6, 1960. godine, a 1961. godine na odjelu 9.

U toku 1961. godine jednom temeljitom analizom došlo se do zaključka da bi podizanje plantaža topola s poljoprivrednim međuusjevima iziskivalo ogromne troškove koje prirast topole i prihod od međuusjeva ne bi mogli opravdati. 1962. godine sječa preostalog dijela šume obustavljena je.

U međuvremenu rodila se ideja o izgradnji ribnjaka kojim bi se privelo korištenju napušteno poljoprivredno zemljište.

Predviđeni ribnjak trebao se sastojati od dva dijela i to dijela Lipovljani i dijela kod Ivanić Grada.

Dio Lipovljani ili po ondašnjem nazivu Piljenice predviđen je s kompletnom proizvodnjom mlađa i konzuma, a dio kod Ivanić Grada samo za proizvodnju konzuma, a mlađem bi se snabdijevao iz Lipovljana.

Ideja o izgradnji šaranskih ribnjaka Lipovljani i Ivanić Grad naišla je na veliki otpor kod okolnog seoskog stanovništva i šumara. Za stanovništvo problem je predstavljao što ribnjaci zalaze i na zemljišta koja su obrađivana, a navodilo se i kao razlog magla, komarci i slično.

Isto tako i za šumarstvo taj ribnjak predstavljao je nepodesan objekt radi njegovog zalaženja i na šumska zemljište.

Ekonomskim analizama nastojalo se dokazati da je to promašena investicija, da je korisnije podizanje plantaža, šume i slično.

Uslijed toga što PIK Moslavina nije mogao stvoriti sredstva za učešće za zajam, on je kao nosilac izgradnje otpao. Vršeni su pokušaji da se nađe poduzeće sposobno za takav zahvat pa čak se kontaktiralo i sa stranim financijerima. Pošto su svi pokušaji ostali bezuspješni, odustalo se od izgradnje na neodređeni rok.

Šumarija Lipovljani u sklopu bivšeg šumskog gospodarstva «Garjevica» Kutina, bila je izvrgnuta stalnom eksploatiranju i prelijevanju sredstava iz Lipovljana na druge predjele bilo je konstantno.

Kolektiv Šumarije Lipovljani, shvaćajući vrijednost šuma kojim je upravlja i njihov značaj za razvoj ovoga kraja, bio je suočen s tim problemom i nije se mirio s tim da se tolika privredna bogatstva koriste i stvorena sredstva nepovratno prelijevaju. Isto tako pojavljuje se i novi problem: višak radne snage uslijed mehanizacije sječe, izrade i utovara broj zaposlenih trebao se smanjiti. Rješenje takvog problema sigurno bi izazvalo niz socijalnih i političkih problema. Pritisnuti takvim stanjem razmišljalo se kako na koji način riješiti na što bezbolniji način takve probleme.

U 1966. godini preko tiska, radija i televizije došlo se do objektivnih podataka o ekonomičnosti ribnjačarske proizvodnje što je izazvalo poseban interes, obzirom na postojeću ideju o izgradnji ribnjaka.

Razuvjereni u svom mišljenju i uvjereni u rentabilnost izgradnje ribnjaka, kolektiv Šumarije Lipovljani početkom 1967. godine na zboru kolektiva donosi odluku o izgradnji ribnjaka.

Prvog travnja 1967. godine Radnički savjet šumskog gospodarstva „Garjevica” Kutina donosi odluku o izgradnji ribnjaka

Ivan Beljan

Lipovljani s time, da se iz planiranih površina za ribnjak izuzme šuma Zovi.

U toku 1967. godine nastavlja se sa sječom šume i otkupom zemljišta, izradom glavnog projekta, a u mjesecu lipnju 1968. godine započinje se s izgradnjom...

Pošto predio predviđen za izgradnju presijeca autoput, izgradnja je organizirana u dvije faze.

Prva faza dovršena je u zadovoljavajućem roku te je već 1969. godine postignuta proizvodnja na površini od 420 ha. Također i druga faza završena je na vrijeme, te je ribnjak Lipovljani 1970. godine stavljen cijeli u proizvodnju.

Ukupna bruto površina ribnjaka iznosi cca 750 ha, a neto proizvodna površina iznosi 680 ha."

Članak iz časopisa CROATION JOURNAL OF FISHERIES: RIBARSTVO vol. 27. 04. 1972. g

Ovo je članak koji sam godinama čuvala, a potpisao ga je meni neki nepoznat ing. šumarstva.

Oh, Delko, ovo napisano razjasnilo mi je dosta meni toga nepoznatog u tom tamnom i ružnom vremenu moje rane mladosti. To vrijeme je prolazilo u strahu i očekivanju što će se dogoditi svima nama. Neobrađeni dio je bila podržavljena zemlja korištena za izgradnju autoceste, a uz autocestu ostavljena i neuređena s močvarama nastalim kod njegove izgradnje. Na autocesti su bili brojni

prijelazi jer promet je bio rijedak. To pokazuje prije opisana naša igra "brojanja automobila", a stoka je uz oprez prelazila na željanske livade. Gotovo u svim kućama porastao je broj krava koje su pasle na tom području, a livade su bile za sijeno, zimsku hranu. Novcem od prodanog mlijeka školovalo se mnogo djece, gradile kuće i kupovala mehanizacija, ali to mjerodavni nisu vidjeli, ili im je smetalo.

Užasno me bole riječi „sastojine u šumi Čertak bile su starosti 100 do 200 godina i to slabog uzgoja i kvalitete pa su morale biti sječene.“

„SASTOJINE“ su veliki stari hrastovi. Dobro piše autor članka, „...tolika privredna bogatstva se koriste i stvorena sredstva se nepovratno prelijevaju.“

Nevjerojatno jekako se 1966. godine dolazilo do objektivnih podataka o ekonomičnosti ribnjačarske proizvodnje preko tiska, radija i televizije i kako kaže članak, bili su uvjereni u rentabilnost izgradnje ribnjaka .

Godine 1967. Šumarija na zboru kolektiva donosi odluku o izgradnji ribnjaka. Tužna i ružna unaprijed pripremljena politička odluka, bez bilo kojeg objašnjenja vlasnicima polja i livada čije je materijalno i psihičko opstojanje bilo ugroženo. Autor navodi da je ideja o izgradnji ribnjaka „naišla na veliki otpor kod okolnog seoskog stanovništva i šumara.“

Njihovo zemljište bilo je nasilno obezvrijeđeno. Cijena preostalog zemljišta porasla je pa se za 20 jutara otkupljene zemlje moglo kupiti dva jutra zemlje od privatnika. Trebalo je znati i moći nastaviti živjeti, u ljude se uvukla gorčina s kojom su mnogi umrli, a živi je i danas osjećaju.

Godine 1965. otišla sam, uplašena, ostavivši porodicu i tebe, Delko, stotine kilometara dalje tražiti svoju budućnost. Sada molim te nastavi pripovijedati što se događalo ovdje.

Delka je pripovijedala.

Te jeseni 1965. godine ti si nestala, a onda si se u ljeto iduće godine pojavila s onog prašnjavog puta.

Polako si dolazila kroz mladu djetelinu. Bila si tužna i zamišljena s tupim pogledom u daljinu. Zнала sam da je ovaj dolazak naš oproštaj i da te više neću vidjeti, a ni ti mene. Planiralo se što nitko od nas nije mogao ni naslutiti, mislim da danas za to postoji riječ „ekocid“.

EKOCID

Dolazi do promjene eko sustava ovog kraja, čovjekovom djelatnošću. Posječene su šume, potopljene plodne ravnice. Odigrava se događaj ili proces koji završava naglom ili dramatično promjenom prirodne okoline na ovom području na površini oko 700 hektara.

Pokušat ću ti prikazati što se događalo pa ti prosudi. Ostala sam sama i nitko me više nije pitao ništa ni sa mnom razgovarao.

Jednog dana začula se buka bagera, kamiona i glasove nepoznatih ljudi. Nastajali su nasipi kojih do sada nije bilo. Nije mi bilo jasno što se događa, a onda se dogodilo ono strašno nešto što se nije moglo događati ni u najružnijem snu. Ranili su našu dragu rijeku Pakru. Voda je nailazila nemilosrdno. Sva živa stvorenja velika i mala bježali su prema meni Gradinama, Parnicama, Željanima i Delovima.

Čuli su se užasni krikovi kojima su tražili pomoć i spas. Cvrčali su, cičali, skičali, meketali i vrištali. Bila je to melodija strave i užasa. Jedan dio došao je do mene, a onda smo se zajedno gušili, hroptali hvatajući posljednje slike zelenog i plavog obzora. Umirali smo i nestajali pod nadolazećom vodom.

Nestalo je radosnog cvrkuta ptica, javljanja fazana, cičanja mladih zečeva, meketanja mlade lanadi. Nastao je muk i mrtva tišina. Nestalo je šuštanje žitnog polja, rodnih kukuruzišta i krošanja lišća starih hrastova, brijestova i klenova.

Sve je bilo pod vodom, a u njoj su se pojavili nijemi stanovnici. Bile su to ribe lijeni šarani bez ljuske, sa samo jednim redom velikih ljuski sa svake strane tijela. Bile su to masne, debele ružne riblje nakaze.

Po travnatom dnu su plivali ljuskavi tanki i dugački čistači zvani amur i tolstolobik. Na površini su se počeli pojavljivati gnjurci i divlje patke. Pojavile su se i neke nove ptice. Vraćao se život, ali u posve drugom obliku.

Meni i mojim sestricama nije više bilo života. Nekoliko desetaka godina vladali su ružni šarani dok su se ljudi o njima brinuli, a onda ih je bilo sve manje. Okoliš i stanovnici na ovom području su se spontano mijenjali. Hoćemo se osloboditi ovog dugogodišnjeg ropstva i postati ponovo livade i oranice.

Molim te zaviri svaki dan u zajedničku prošlost. Sjeti se svih nas jer smo postojali. Sjeti se tvojeg lijepog i sretnog djetinjstva, sjeti se onog koga si cijnila i voljela, koji je patio za nama, ali i za tobom jer si napustila nas i njega.

Djed je često tužan dolazio na nasip uz ribnjak, nedozvoljeno bacao mrežu govoreći čuvarima: „Ovo je sada žetva na mojem polju“, a oni su okretali glavu i odlazili dalje. Na nasipu pored vode olakšavao je svoju ranjenu dušu.

Naš i tvoj odlazak istovremeno za njega bilo je previše. Ti si našla novi život daleko od nas, ali mi smo ti ostali u srcu. Njega više nema kao ni nas i ti tu ne možeš ništa promijeniti. Možeš ipak nešto učiniti za nas. Napiši istinu o nama i svemu nastalom, neka ostane zapisano jer sve napisano, iako tužno, ostane nezaboravljeno.“

Žao mi je, draga Delko, ali mene su pritisnule godine, a moja snaga ja oslabila. Tvoju molbu sam prihvatila sa željom da što vjernije prenesem slike i događaje iz našeg zajedno proživljenog vremena. Mislim da se približava vrijeme kada ćemo opet biti sretni svi zajedno. Opet ću ja trčati po tvojem plavom polju lanenih cvjetova, bježati pred bumbarima, hvatati bijele leptire, valjati se u žitu i biti sretna.

Željšan će ostati i dalje uz Kraljevu Veliku i podsjećati putnike namjernike da je postojala Utvrda koju je on stoljećima branio opkoljavajući je vodom, prolazeći od Pakre pored tebe, Delko, čuvao i tebe te pazio baš kao što dobar brat čuva i

pazi svoju dragu sestricu.

Odgovor o sudbini Delke, Željana i ribnjaka za mene sličan je onom prije pedeset godina i glasi:

„Ribnjak postupno propada. Nakon dugogodišnjeg postupka rješavanja imovinsko pravnih odnosa, uspješno je proveden postupak davanja koncesije 2012. godine PP Orahovici d.d. Tijekom 2013. godine obnovljena je proizvodnja na površini 400 ha, a u budućnosti planiraju se ulaganja u ribnjak i unapređenje turističke ponude i tu je pokretač razvoja ovog kraja.“

Ljudi ovog kraja bili su primorani prije pedeset godina odreći se sjetve pšeničnog zrna sa željom da ponovo nikne. Nisu ga mogli dragovoljno baciti u zemlju jer im je bila oduzeta. S njom su oduzeti svi njihovi životni planovi i snovi. Njima su upravljali drugi koji nisu imali ni znanja, ni iskustva, a najmanje su razmišljali o ljudima i posljedicama svojih “velikih poduhvata”, kako su ih zvali. Pokretač razvoja nisu korporacije, ulaganja i planovi, bez sagledavanja života ljudi čiji je opstanak i ostanak vezan za kraj u kojem žive. Ostavite ih da oni grade svoju budućnost i sreću kao i sreću svoje okoline.

Ljudi s ovog područja zatvorili su sjetveno zrno u ladice svojeg srca s nadom da se neće osušiti i da će ipak jednog dana dospjeti u zemlju gdje će proklijati.

**Kad učenici progovore jezikom
pjesnika**

Visibabe bijele

Visibaba izgleda
kao vila bijela
koja zijeva.

Visibabe male
skakutati su stale
ko neki klokan
koji je smotan.

Kad proljeće dođe,
svi se vesele
jer visibabe su stigle
i prirodu na noge podigle.

Josipa Cumbo

Visibaba mala

Pokraj rijeke Save visibaba blista i raste.
Obraz joj blistav u travi se bijeli.

Frizura joj glatka,
frizura joj bijela.
Ona je lijepa
ko pahulja snježna.

I zato se rijeka njome ponosi
jer to je pahulja
koja nam proljeće donosi.

Ana Tremski

Šuma

Drvo do drveta
i eto ti šuma.
Puna je životinja,
Panjeva i gljiva.

Sara Buneta

Treba nam za disanje.
Treba nam za pisanje.
Za nekog je ona kuća,
a za Zemlju njena pluća.

Cvrkut ptica njom se širi.
Ispod lišća cvijeće viri,
a u kori crvić gmiže
svome cilju sve je bliže.

Zato je trebamo čuvati.
Ne treba je sjeći!
Da u njoj nam buja život,
sve veći i veći!

Mia Beljan

Šafran

Šafran mali stao je ispod drveća
koje ga stalno vrijeđa.
Ali šafran mali
i dalje se smije u travi.

Taj šafran je mala vila
koja se od mene skriva.
On je vesela proljetnica
prekrasna plava krasotica.

Emma Tremški

Stari mlin

Stari mlin je čvrst ko klin.
Ribarica oko vode hoda,
a ribe su za nju ko najnovija moda.

Mlinski kotač vodu mota
kao ribarica Šarlota.
Ptice cvrkuću,
a ribe u mrežu skakuću.

Sara Buneta

Voda kod mlina nije kao more,
tu vode žubore,
a oko nje komarci se roje.

Luka Prikratki

Slova

Slova mogu biti
velika i mala.
Mogu biti vesela
pa budu plesala.

Kad se igraš s njima, nastane raspašoj,
Od pisanja stalnog oblije te znoj.

Svakakva su slova ta
razigrana, vesela.
Jedno vitko, drugo tanko...
A tajna je, shvatit ćete svi,
slova su takva kakav si i ti.

Ana Tremski

Semafor

Crveno je znak
kada trebaš stati
i semafor poslušati.

Žuto je znak
da se pripremiš u niski start.

Zeleno je znak
da se na put pođe
i sretno kući dođe.

Josipa Kvaternik Batrenjak

Proljetnice

Proljetnice su lijepo cvijeće
koje raste u proljeće.
Vrtove one krasi, livade,
i šumarke skrivene.

Ljepši su u prirodi,
nego na stolu u vazi.
Još je ljepše kad ih
ljudska noga ne gazi.

Uz proljetnice cvrkuću i ptice
koje na granama skakuću.
Ponekad je teško s njima
zato što ih tjera zima.

Iva Toš

Proljeće

Proljeće je sunčev glas
koji pjeva u najbolji čas.
Kad sunce jako sine,
obasja sve doline.

Trava viri,
a cvijeće se širi.
Cvijeće u halji
vrti se u travi.

Leptir u cvijetu
vrti se u letu.
A osa mala
zujati je stala.

Djeca u proljeće
postaju prava
vrckasta glava.

Ema Tremski, Ana Tremski, Mia Beljan

Orah

Stalno se sjećam svog starog oraha
koji stoji u mom dvorištu.
Visok, taman i granat tu je pokraj kuće
prkosi munjama i vjetru.
Nad nama je kao čuvar.
U njegovoj sjeni sam rastao.

Petar Mandin

Matematičko stablo

Matematika je stablo malo
s brojevima nacrtano.
Brojevi mali i veliki
po drvu se razbacali.

Brojevi su pravo mučenje
za one koji ne vole učenje.
Računanje je problem mali
jer su učenici zaspali.

Ana Tremski, Josipa Cumbo, Iva Toš, Mia Beljan

Ljubičica

Ljubičica oko grma
stoji sama,
oko nje je samo
tišina i tama.

Bila je tužna
kao godina ružna.
Jer sama stoji,
a mraka se boji.

No jednog jutra
na drugoj strani
druga ljubičica
leži u travi.

Viktorija Bolkovac

Ljubav je...

Ljubav je topla i meka.
Ljubav je čudna čarolija
koja sve ljude spaja.
Ljubav u srcu možeš naći
jer se ona tamo skrasi.
Ljubav je jaka
kad se ljudi spoje.
Ljubav je tvoje najdraže boje.
Ljubav je takva
kakav je i svijet,
a kad uđe u te, uljepša ti let.

Ana Tremski i Josipa Cumbo

Engleski jezik

Svi na svijetu engleski znaju,
engleski često pričaju.
Mama, tata, baka, djed
tako je i red.

Učimo ga mi u školi
engleski baš svatko voli.
Pričaju ga u crtiću.
Pričaju ga u vrtiću.

I u filmu i u pjesmi,
čujemo ga i na cesti.
Engleski je najbolji dar.
Engleski je super stvar.

Mia Beljan

Petra Kvaternik Batrnjak

Dani u tjednu

Ponedjeljak je super znaj
i uvijek je poseban.
Utorak je razigran.
Srijeda je ledena
i ponekad medena.
Četvrtak je maskiran.
Petak je zadnji radni dan,
ali je i naporan.
Subota je vikend taj,
čaroban.
Nedjelja je sim i tam
i zato rado idemo van.

David Kralj i Ema Tremski

Jesen

Stigla je jesen,
Opet nosim prsluk pleten.
Lišće opet pada
kao na kruh marmelada.
Kad je jesen sve pada dolje
a kad ja padnem,
bole me jako
moje noge.

Sara Buneta

Piljenice

Da, to je moje selo i moj zavičaj.
Moja stara baka u njemu meni kuha čaj.
U Piljenicama živi i moja mama,
vesela kad nije sama.
Tu je i malo dijete,
Ono gleda kako labudovi lete.
Kod nas se od pšenice kruh pravi
i na stol stavi.

Sara Buneta

Slikar

Slikar Ante sliku slika,
naslikat će nekog prolaznika.

Dok boju on miješa,
život na ulici se uskomeša.

Boju na platno će staviti.

Ali koga će naslikati?

Morat će nove ideje uzimati
i mirnije modele birati.

Karla Golubić

Slika sela

Kistom ću uzimati
najljepše boje
i nacrtati Piljenice svoje.
Crkvu što zvonom zvoni,
Pakru na kojoj čamac plovi,
mlin što usamljen stoji,
branu koja vodi proći ne da,
dijete koje plašljivo gleda
dok ga majka brižno
u školu sprema.

Petra Kvaternik – Batrenjak

Berba kukuruza

U mom je zavičaju mnogo ravnih polja. Na njima najčešće raste kukuruz.

Moja obitelj sije tu žitaricu. U proljeće tata izore zemlju, pripremi je za sjetvu, sijačicom se proveze po njivi i zasije kukuruz. Nije tu gotov posao. Kukuruz treba prskati, kultivirati i nadati se da će vrijeme biti lijepo, da neće padati led ili biti suša. Zbog toga ne možemo znati hoće li u jesen berba biti rodna.

*Nagrađena fotografija Josipa
Leničke na natječaju
"Volim Sisačko-moslavačku
županiju"*

Ljeti dok smo mi na praznicima, naš kukuruz raste. U jesen pripremamo berač za berbu, tata i ja ga podmazujemo i provjeravamo radi li ispravno.

Počinje berba! Tata je u traktoru koji vuče berač, a baka, seka, mama i ja u prikolici u koju se kipa kukuruz. Naše složne ruke čiste perušinu koju berač nije očistio. Kada je sav kukuruz odvezen s polja, posao nije gotov. Treba ga pospremiti u kukuruzanu. Jedan dio najboljih i najljepših kukuruza odvojimo, odvezemo u jedan od mlinova u našem selu i dobijemo sitno žuto brašno. Od tog brašna baka ispeče fini domaći kruh koji na kraju dana slasno pojedemo.

Filip Beljan

Ja u berbi plodova

Svake godine sudjelujem u berbi plodova koje nam daruje naša majčica Zemlja. Ona nas hrani i brine se da ne ostanemo gladni. Ako se dobro brinemo za nju, ona će nam to stostruko vratiti. Tako u proljeće, ako je pravilno izoremo, razrahlimo, posadimo i prihranimo, ona će nam donijeti obilan urod. Ne smijemo zanemariti korov koji će nam uništiti plodove ako ga ne uklonimo. Svake godine mami pomažem u sadnji vrta, a poslije i u berbi plodova.

Rano u proljeće mi u vrtu imamo mladog luka i salatu koje je mama posadila u jesen. Jako volim jesti mladi luk pa znam otići u vrt da ga uberem. To je bar lako, samo ga iščupam iz zemlje. Mami pomažem i u berbi krastavaca od kojih pravimo salatu i koje mama sprema za zimu. Volim ubrati crveni sočni paradajz koji je dozrio. Njega mama sadi u većim količinama jer od njega kuha sos. Isto tako pomažem mami u berbi paprike koju ona kuha i sprema za zimu. Jako mi je zabavno s mamom vaditi ciklu, a kad je mama skuha, čistiti je od kože koja mi oboji ruke u crveno. Sudjelujem i u berbi krumpira koji zauzima najveći dio vrta. Krumpir vadimo plugom, a zatim skupljamo u sepete i sipamo u vreće koje skladištimo u podrum za zimu. Moji susjedi sade veće površine zemlje s krumpirom, krumpir ubiru kombajnom za krumpir. Mi ga sadimo u manjim količinama samo za svoje potrebe.

Osim povrća ja sudjelujem i u berbi voća kojeg imamo dosta. Pomažem pri berbi šljiva, grožđa, jabuka, breskvi, krušaka... Od njih mama pravi pekemez koji ja jako volim. Tata od grožđa pravi vino koje on voli.

Zaista uživam u životu na selu, berbi plodova i zato ti, draga majčice Zemljo, hvala što si nam toliko plodova dala.

Emilija Vrapček

Berba grožđa

Stiglo je lijepo jesensko jutro, pomalo maglovito ali ipak još uvijek toplo. Moja obitelj i ja obukli smo se, uzeli kante i trsne škare pa krenuli u vinograd. Kad smo stigli u vinograd, dočekali su nas domaćini i berači grožđa. Sjeli smo za stol i prvo doručkovali slaninu, sir i kruh da imamo snage za berbu. Odrasli su popili rakiju, a djeca sok. Zaslادili smo se kolačima i krenuli brati grožđe.

U redu smo bili po dvoje, bilo je jako strmo pa smo morali kantu držati nogom. Grožđe je bilo zrelo, plavo, rozo, žuto i jako slatko. Grozdovi su bili veliki i nije bilo trulih bobica. Morala sam brati bobice po zemlji jer mi se kanta s grožđem prosula. Kad sam napunila kantu, mama ju je istresla u brentu. Pune brente grožđa brentaši su nosili pred podrum. Tamo su muški grožđe mljeli, prešali i mošt ulijevali u velike drvene bačve. Kad smo popodne bili gotovi, mi djeca pili smo mošt i igrali se dok su mame završavale ručak.

Nakon svake uspješne berbe dobro se jede i naravno pije, djeca mošt a odrasli gemišt. Polako se bližila večer, mama, tata braco i ja krenuli smo kući iz još jedne berbe.

Nika Bastalić

Grožđe

Sigurno ste čuli za grožđe. Meni je grožđe najdraže voće. Na svijetu postoji mnogo vrsta grožđa. U mojem zavičaju najpoznatije su vrste: škrlet, moslavac i graševina. Grožđe raste na vinovoj lozi.

Volim promatrati kako na vinovoj lozi raste grožđe. U svibnju izrastu male bobice oblikovane u grozd. Svakim danom su sve veće, a ja s nestrpljenjem iščekujem rujan kad je grožđe zrelo. Volim jesti te slatke i ukusne bobice. Moj djed ima puno vinove loze i ja mu pomažem u berbi grožđa. Od grožđa se pravi vino. Grožđe se prvo melje, a zatim preša da

bi se iz njega iscijedio sok. Taj sok nazivamo mošt. Mošt stavljamo u posebne bačve i u njega se stavlja selektivni kvasac zbog vrenja. Kad mošt odvrije, nastaje mlado vino. Na Martinje 11. studenog mlado vino se krsti u staro vino i to je poseban događaj u mome selu.

Mene ti radovi oko vinove loze i grožđa vesele i jako su mi zabavni. Zbog toga je meni grožđe iz djedovog vinograda najdraže voće.

Josip Lenička

Tudum

Bio sam jedne subote u berbi grožđa kod svoje rodbine u Moslavini. Grožđe koje smo brali zove se tudum. Vrlo je rodna i otporna loza taj tudum. Nije ga potrebno prskati kemijskim sredstvima, zbog toga je jako zdrav. Ima jak i lijep miris. Jako dobro podnosi niske temperature. Sazrijeva kasnije od drugih, a često se koristi za uređenje okoliša. Ta vrsta čak ima ljekovita svojstva. Najčešće se od grožđa proizvodi vino.

Te subote bio sam iznimno sretan što sam mogao pomoći u berbi grožđa i saznati više o njemu. Uživao sam u mirisu i okusu slatkih plodova.

Luka Prikratki

Medo i HEP

Popeo se medo na banderu,
napravio HEP-u zbrku cijelu.
pokušao uloviti ptice,
popeo se gore sve do žice.

Ako medo žice skrši
sve će onda da se sruši,
nigdje neće biti struje,
ljudi o tom sada bruje.

HEPOVCI se mede boje
čudne im se misli roje,
medo mora hitno
s bandere sići,
a nitko mu se ne usudi prići.

Emilija Vrapček

Moja kuća

Moja kuća je u selu,
ima fasadu bijelu
što poput kaputa je grije,
ona se tada veselo smije
jer joj zima nije.

Voli kada dođem kući iz škole,
njeni balkoni kao ruke mole
da upalim svjetlo i muziku neku,
dok ona očima od stakla gleda u rijeku.

A kada padne mrak i utone u san,
jedva čeka da svane dan
jer se njena crvena kapa
boji mraka.

Filip Beljan

Potočić

Potočić mali
svi su gledat stali.

Kad potok teče,
curica kolač peče.

Ptičice male
pjevat su stale
i cvijeće su brale.

Obalom uz potok
mala lva
nosi punu košaru gljiva.

Dok tužna breza plače,
mali skakavac skače.

Na potočiću most stoji,
vesele kišne kapljice broji.

Dok se stabla njišu,
mala dječica pišu.

U potoku ribice plivaju
a na otoku dječica sviraju.

Na nebu sunce blista,
a uz potok se sunča glista.

Oko potoka zelena trava
i na njoj mali psić spava.

I to je idila prava!

Nika Bastalić

Stoljetno stablo

Stoljetno stablo
je najmudrije u šumi toj,

ne zna mu se
mudrosti broj.

Savjete daje
svakom tko ih želi.

Jedno proljeće
roda veli:

„Nećemo slušati
više gluposti tvoje,
sada je vrijeme
za mudrosti nove,
ne trebamo tebe,
starješino stara!“

„Ova se roda gadno vara!“

reče stablo
veoma ljuto

pa odjednom postane žuto.

Toliko žuto

da mu popuca kora
i tada se raspukne
cijela njegova gora.

Stoljetnog stabla
na brdu više nema,
a nema ni brda

što tamo stajati treba.

Stoljetnom stablu
je morao doći kraj
barem je sretan
otišao u raj.

Valerija Dalenjak

Mamina mudrost

Mama pomozil!
Ne znam ovaj zadatak.
Kakav je ovo
ovdje dodatak?
To ti je draga moja
mali dodacić
koji ti pomaže da
riješiš zadatać.
Hvala ti, mama,
na pomoći ovoj!
Hoće li to sve ostati
u glavi mojoj?
Naravno da hoće,
Sve se naučiti mora.
Jedino tako će se
završiti škola.

Valerija Dalenjak

Nebeski otok

Nebeski otok
na kornjači leti
i nikada
na tlo ne sleti.
Nebeski otok
vječno živi,
a nitko mu se
ni ne divi.
Taj otok na nebu
nevidljiv je sav,
a u mislima ga čuješ
kao da riče lav.
Na njemu stanuje
čudo do čuda,
a veselje se
osjeća svuda.
Samo ga u mislima

osjećati možeš
i posjetiti cijeli otok
kada god hoćeš.

Valerija Dalenjak

Slatka ljubav

U čokoladu sam se zaljubila,
jako volim i bombone.
Volim ja i čokoladu vruću,
mirisi me njeni gone.

Njušim je
iz svakog caffè bara,
nisam mogla odoljeti
da ne probam čokoladu
koju drži Sara.

Čokolada je najbolji
prijatelj moj!
Kad ju pojedeš,
totalno si svoj.

Valerija Dalenjak

Usamljenost

Što je to usamljenost?
To je kad si sam.
To je kad te ne vole.
Kad te tjeraju van.
To je kad ti
crna mačka kroz noge prođe
pa nesreća za nesrećom
jednostavno dođe.
No mačka mi nije
oko noge prošla,

nije mi niti
blizu došla.
To je tako kad si sam
bez ikoga noć i dan,
no jednom će se možda
sreća meni nasmiješiti
da bih mogla svoje
sve probleme riješiti.

Valerija Dalenjak

Kad odrastem, bit ću vatrogasac

Kad odrastem,
vatrogasac ću biti
i vodu na mnoge
požare liti.
Kad odrastem,
vatrogasac bit ću
i požare velike
lako gasit ću.
S mnogih prozora
spašavat ću ljude
da nijedan čovjek
ugrožen ne bude.
Bit ću jedan
junak pravi
i spretno ću
rješavati stvari.

Valerija Dalenjak

Računi

Teško je plaćati račune
i davati silne kune.
Sto računa u godini dođe
i račun za računom prođe.

Teško je plaćati račune silne,
ali čovjek svaki mora to
da ne do dođe do ovrhe
i sudske parnice.
No djeca na drugi način rade:
napišu račun i odgovor.
I za to dobiju petice.

Valerija Dalenjak

HEP ponovno rješava problem

Susjede, susjede,
pomoć treba!
Sve su žice pregorjele,
ni jedne dobre nema!
Ni žuta, ni zelena,
ni crvena, ni plava,
Pa to je katastrofa prava!
Što ću, što ću, susjede moj,
više uopće nisam svoj.
Ne boj se, jer HEP je tu,
nećeš znati za ovu nevolju.
Što bih bez tebe, hvala ti,
Zbog tebe smo spašeni.
Ništa, susjede moj dragi,
evo HEP je već u zgradi.
HEP je ponovno riješio stvar
i to je njihov dar.

Valerija Dalenjak

Budi svoj

Nije bitno
znaš li više
ili možda voliš
kapljice kiše.

Nije bitno
jesi li zdrav
ili ti je ljubimac
mali mrav.
Ne mijenjaj se
ako ne želiš to.
Važno je
što je tebi bitno.
Zato gledaj
da je dobar karakter tvoj
i uvijek budi svoj.

Valerija Dalenjak

Čarobnjak za pet

Čarobnjak za pet
zna cijeli svijet.
Samo ako pet dobiješ,
čarobnjaka vidjet ćeš.
Ako ti se ne uči,
čarobnjak ti neće doći kući.
Ako ti čarobnjak smeta,
zaboljet će te peta.
Ako ti treba pomoći,
čarobnjak će u pomoć doći.
On je mudrac stari,
no idu mu i druge stvari.
Kao što je obuvanje
cipele nove
ili na primjer
završavanje pjesme ove.
Pozdravlja cijeli svijet
vaš čarobnjak za pet.

Valerija Dalenjak

E baš si pjesnik!

Tvoja pjesma
nema rime!
E, uopće se
ne ponosim time.

Ja sam dobra.
Ti si loš.
Tvoje pjesme
su za koš.

Moje su pjesme
za pohvalu pravu,
a tvoje su
za baciti u travu.

Oprosti mi samo,
pregrizla sam jezik,
ali moram ti reći:
E, BAŠ SI PJESNIK!

Valerija Dalenjak

Hrčak Hrki

Moj je hrčak
hrčak Hrki
stalno neki
ljut i mrki.
Jede stalno
bez prestanka,
više nema
kila manjka.
Stalno hrče
i krči.
Samo spava
ni ne trči.
Jedan Hrki

vječno mrki
sasvim sam
želi iz kaveza
van.

Valerija Dalenjak

Krsna čestitka

Kroz čestitku i molitvu
objavljujem ja
primio si
sakrament krštenja.

Neka ti život
bude mio,
nek' to bude
život cio.

Da imaš
curu iz snova,
da ti kuća
bude nova.

Drago mi je
što si na svijet došao
i što si u kolicima
kroz selo prošao.

Valerija Dalenjak

Luka Modrić

Tko ne bi znao
legendu tu pravu.
On svojim nogama
doslovno siječe travu.
On je zlatnu loptu

u rukama držao.
Ronaldo i Messi
crveni su kao krovovi
jer su Modrićevi
bili bolji golovi.
U tom finalu
na nogama smo stajali
i tada smo se od sreće
i po podu valjali.
Ni gubitak za prvo mjesto
navijačima nije značio nešto.

Nakon dočeka
vatrenih junaka naših
sve Francuze boli
od ozljeda lakših.
Izgubili smo,
no idemo dalje
ipak smo upali
u francuske ralje.

Valerija Dalenjak

Matea i Noa

Jedno me jutro mama budi.
Nije mi lako.
Da danas pišemo test,
zna svatko.

Žurim, trčim, vremena nema,
čudno se nevrjeme sprema.

Na stazi je stajao najljepši stvor,
njegovo ime svatko zna,
ime mu je Noa.

On je najljepši i najpametniji
dečko u razredu našem,

svaka cura za njega zna
i ne da mu mira.

Hodamo do škole,
brbljamo svašta.
Odjednom je rekao da me voli,
ni jedna druga
u srcu mu se nije našla.

I ja ga isto volim
svatko neka zna,
Matea i Noa -
to su srca dva.

Pusu mi šalje
svakih pola sata
i to vam se ljudi zove
ljubav izvan školskih vrata.

Valerija Dalenjak

Meteor

Bila je večer, vedra i mirna,
zvijezde su sjale kao vatra unutar kamina.

U krevetu sam ležala
i zvijezde gledala.

Odjednom je nebom nešto
proletjelo crveno i teško.

Udarilo je u tlo,
pa se sve zatrese.

Ujutro smo svi
na livadu pošli.

Na livadi je meteor ležao,

a moj pas je na njega režao.

Taj meteor
na livadi više ne leži,
nego u muzeju.
Moj brat zbog straha
od njega bježi.

Valerija Dalenjak

Najslađa pusa

Mama svoju djecu
ljubi svakog dana.
Najljepša i najbolja je,
nema ona mana.

Znoji se i muči
svako jutro i večer,
jako joj je teško,
no odustati neće.

Ona je snažna i lijepa u isto vrijeme,
nema niti jedne mane,
zato je najslađa,
pusa moje mame.

Valerija Dalenjak

Nešto o meni

Što sam ja,
pitajte se.
ne ja čovjek nisam,
Patak me zovite.
Patak mi je ime

i ponosim se njime.
U jezercu plivam
baš me je briga,
a patkica
s obale mi miga.
Sve me cure vole
I stalno me love.
Ja bih bio
čovjek kao vi,
nitko od životinja
uopće me ne voli.
Zato zbogom svima,
idem ja gdje puno cura ima!

Valerija Dalenjak

Stari ribar

U jednoj šumi
uz potocić mali
živi jedan
ribar stari.
Brada mu sijeda
skoro do poda,
brčići sivi
vide se dok hoda.
Hoda uz rijeku,
ali bez štapa.
Njegov štap
stoji uz vrata.
Tko zna
što mudrac krije?
Možda mu strategija
nije kao prije.

Valerija Dalenjak

Božićna zvijezda

Božićna večer
puna radosti i sreće.
Zazvone zvona i pojavi se ona.

Najljepša zvijezda
zasjala je večeras tu.
Obasjala je grad
i bor na trgu.

Odjednom zasjaše ostale zvjezdice.
Zaplesale veliko kolo.
Brzo su se umorile i
utonule u san
zaključavši svoj stan.

Božićna zvijezda je i dalje sjala
dok su se ljudi malom Isusu veselili
i na nebu je
gledali.

Valerija Dalenjak

Doseljenje Hrvata

Hrvati su nekoć davno
na prostoru srednje Europe živjeli
kad su u seobu krenuli i u novu
domovinu se doselili.

Šesto i sedmo stoljeće je bilo
kad se sve to zbilo.

More, gore i ravnice su nastanili
i nove kuće sagradili.

Presretni su tada bili
jer su se u novu domovinu preselili.

Tea Pulpan

HEP

HEP nam daje struje
da nam u školi računala bruje.

Na poslu tati daje struje
da mu radni strojevi zuje.

Da bi mama mogla glačati,
HEP će opet svoju struju dati.

Kad baka radi kolač voćni,
opet je tu HEP moćni.

Svakog dana on nam treba,
on nam skida zvijezde s neba.

Kada nam padne mrak mali,
tada on nam svjetla pali
da se mala seka u mraku ne zaglavi.

Tea Pulpan

Jesen

Lišće žuto i crveno opada
vjetar puše pa ga nosi
po našem dvorištu i kosi.

Zlatno sunce svuda sja,
došla je jesen mila.

Dani su kraći,
hladno je svima
uskoro nam dolazi
bijela zima.

Tea Pulpan

Listić i potočić

Mali brzi potočić
nosio je na sebi listić.
Dok se listić vozio,
potočić je pjevao.

Listić se vozio
cijeli jedan dan.
Kad je pala noć,
utonuo je u san.

I potočić će zaspati
u tami noći,
tad će mu plahi zeko
u posjet doći.

Tea Pulpan

Kućica pokraj šumice

Trošna kućica mala
pored šumice stoji
i već sto godina broji.

Prozori su joj oči
jer mogu gledati
po danu i po noći.

Vrata su joj davno
usta bila
jer su svakog pozdravila.

Visoka su stabla
u dvorištu kućice,
to su njene ručice.

Tea Pulpan

Ribar na rijeci

Stari ribar rijekom plovi
i velike ribe lovi.

Mutna voda brzo teče,
ulovio je dvije vreće.

Jedna riba zlatna bila,
ribaru je tri želje ispunila.

Tad je ribar sretan bio
i kući se vratio.

Tea Pulpan

Vodenica

Vodenica kraj vode stoji
i ponosno kapljice broji.
Kotač se lagano okreće
i vodu baca od sreće.
Noćima nikad ne spava
jer se nikad ne umara.
Vodenica i žito melje
da ukusne kolače
vrijedne domačice spreme.

Tea Pulpan

Hladna jesen

Hladna jesen stiže,
magla se pored puta diže.

Vjetar lišće raznosi,
blato je na nozi.

Ideje nemam
kud da stavim

ovaj list
koji od blata
ostao je čist.

Tmurno je nebo
dok hladna kiša
pada,
a ja u školu moram
sada.

Nika Bastalić

Prijatelji

Ja imam najbolje prijatelje,
u srcu ih svom čuvam.
Kad sam tužna, oni me uvijek nasmiju.
Kad sam ljuta, oni me smiruju.

Hvala vam za sreću, druženje i osmijeh,
hvala vam za svaku lijepu riječ.
Hvala vam za pomoć što suze briše,
jer se takvi prijatelji kao vi teško nalaze više.

Pružit ću vam ruku kad osjetite hladnoću,
pružit ću vam zagrljaj kad osjetite samoću.
I za svaku vašu bol pronaći ću lijek,
onaj pravi prijatelj bit ću vam zauvijek.

Nika Bastalić

Vatrogasci

Vatrogasci junaci su pravi
spase svakog tko zaglavi.
Bila to susjedina mačka na grani
ili susjedov požar na štali.
Od malih nogu oni uče

s brentačom metu kako da sruše.
Brzih nogu, teških kanta
dolaze do pravoga zlata.
Toplih srca, mokrih nogu
spašavaju gdje god mogu.
Vatrogasci junaci su pravi
njih ni vatra ne zaustavi.
Kad odrastem, junak bit ću i ja
jer mi je to u genima.

Karla Golubić

Crv

Svaki mali crv
u jabuci se smuca.
Bježeći od dječjih usta
pomalo i štuca,
a i ptice su opasnost prava
za crvića mala.

Malo neopreza i
ode glava.
Život crvića nije lak
pojesti ga može svak.

Karla Golubić

Maca

Bila jedna maca
kojoj sam na rep stala.
Bila je ona čupava,
medena i mala.

Sada mijauče
i ne zna što će.
Ja joj nisam kriva
što mi je iza nogu bila.

Karla Golubić

Moja domovina

More, planine, vinogradi i njive,
domovinu moju prekrile.
Ona ima poglede krasne
i daje urode slasne.
Kažu za nju da je mala.
Za mene ona velika je
jer mi je mnogo toga dala.
Slavonske njive posebno volim
jer domom se svojim ponosim.

Karla Golubić

Jesen

Jesen je šarena
i puna plodova.
Medo ne spava
jer ga jako boli glava.
Sa stabla mu na glavu
kruška pala.
Doktorica vjeverica
medi pomaže
da mu kvrga na glavi ne skače.
Dala mu je slasnog meda
da ga ne lovi prehlada.
I kvrgi i jeseni tu je došao kraj,
idemo sada svi utonuti u
zimski raj.

Karla Golubić

Čarobna jesen

Bila je jesen
sunčana i mila,
tada je leptir raširio
svoja šarena krila.

Na sunčevim zrakama
sjajila su poput svile,
takvih bi se krila
poželeje najljepše vile.

Gledao sam lišće
svakojakih boja,
crveno, smeđe, žuto...
Ne znam im broja.

Vido sam medu
kako šumom luta.
Radi slasnih plodova
skrenuo je s puta.

Uživao sam u pogledu
od kojeg zastaje dah,
a kad sam se probudio,
sve se pretvorilo u prah.

Filip Beljan

Mama

Moja mama je najbolja,
u kuhinji uvijek nešto peče, kuha,
voli tada pjevati
iako baš nema sluha.

Barbikama, lutkicama, autićima,
igrati se ona hoće,
za užinu mi uvijek
nudi slatko voće.

Voće, povrće, meso, riba...
Kaže treba jesti vitamine,
a ja od tih zdravih stvari
najviše volim čokoladne praline.

Moja mama je dobra,
brižna je i blaga,
najviše je volim
i jako mi je draga.

Uvijek prije spavanja
kad završi dan,
dobijem veliku, nježnu pusu
pa utonem u san.

Filip Beljan

Proljeće

Doletjele lastavice i rode i rode
i nastanile se pored vode.
Ptice selice nam javile da proljeće stiže
da su topli dani sve bliže i bliže.

Visibabe provirile
u zelenoj travi,
proljetnice su znak
da proljeće se slavi.

Priroda se mijenja, medo se budi,
sve je užurbano, čak i ljudi.
Svi nešto grade, svi nešto rade,
sve životinje dobivaju mlade.

Kad ocvatu šafrani, ljubičice
i sve proljetnice,
tad porastu mlade ptice,
znamo da ljeto se bliži tu,
a proljeće čeka drugu priliku.

Filip Beljan

Stigla je zima

Stigla nam je zima
i pahuljice bijele
padaju nam tiho
i jako nas vesele.

Grudaju se djeca,
saonice se vuku,
snjegovič se gradi,
rad je malih ruku.

Tako će veselo biti
sve dok sunce ne grane,
dok ne otopi nam snijeg
i proljeće ne svane.

Filip Beljan

Škola

Škola,
škola,
škola,
u njoj je bijela kreda,
zelena ploča,
bijela slova,
smeđe klupe u kojima sjede
učenici
mučenici.

Jao!
Jao!
Jao!
Učitelj je stao!!!
Učenici jedva dišu,
Test pišu.

Filip Beljan

Kuća

Kuća je mala
na drvene noge stala.
Svojim malim staklenim očima
promatra mrkle noći
I pita se hoće li itko doći.

Plastičnim ustima priča priču
za laku noć ptiću.
Njene ruke duge poput rampe
veselo svjetlucaju kao male lampe.

Emilija Vrapček

Ljeto je prošlo

Dugo toplo ljeto
prošlo je
i sve lijepo s njime
otišlo je.

Bili su to divni
ljetni dani
kada smo se kupali
u moru i bazenu,
kada smo se igrali vani.

Nekada je bilo
toliko vruće
da smo znojni bili
i u hladu smo se od
vrućine krili.

To nam nije smetalo,
voljeli smo ga jako,
ali ljeto je otišlo neprimjetno
na prstima, polako.

Emilija Vrapček

Mali zeko

Zimo!

Baš si prava princeza
Razmažena, svjetlucava, sjajna,
ali tvoja priča nije bajna.

Žalostan je mali zeko,
zašto nemaš srce meko?

Smrzavam se, sva si hladna,
a moja su usta gladna.
Oko mene sve je bijelo i
zebe me cijelo tijelo.
Vrati se u svoju bajku,
a ja ću potražiti majku!

Emilija Vrapček

Moj pas

Bio je baš običan dan
kad sam krenula van.
Čim sam izašla, srušio me on,
onda se čuo i moj ton.

Vičem: „Miči se s mene ti
ili ću te s metlom izjuriti!“
No, on slušati neće,
e baš nemam sreće.

„Miči se s mene, posljednji
put ti kažem,
vjeruj mi ne lažem!“

Pas više izdržao nije,
već mi odmah pusu da.
Joj, fuj! Hajde bježi!
Ja odoh, a ti na podu leži.

Emilija Vrapček

A black and white photograph of a white lily flower in a wooden window frame. The flower is in the foreground, slightly out of focus, with its stem and leaves visible. The window frame is made of vertical wooden planks. The background is a blurred view of the outdoors.

Ribar na moru

Stari ribar ribu lovi,
stari ribar morem plovi,
stari ribar stalno sanja
kako morske pse on ganja.

Mreža mu je puna riba,
more stalno brodić ziba,
al' se ribar njega ne boji,
on čvrsto na nogama stoji.

Emilija Vrapček

Tko je...

Tko je lišću ukrao
lijepu zelenu boju
i pretvorio ju u paletu
crvenu, zlatnu, smeđu,
svoju?

Tko je rodama rekao
da je vrijeme da
krenu na put k jugu?
Tko je donio ljudima obilje
plodova i pomaže im
da se pripreme za
zimu dugu?

Emilija Vrapček

Vatrogasci

Kad god požar izbije,
vatrogasci hitro dođoše,
ugase ga i sretno odoše.

Vatrogasci moraju da pune
brentače i cisterne
kad se isprazne
da mogu u vatru poći
i onda toploj kući doći.

Oni su naši spasioci
jer nas štite od vatre
i jedni drugog zovu 'brate'!

Emilija Vrapček

Zima

Zima je lijepa,
ali je slijepa.
Ona je sjajna
a i bajna.

Zima je bijela
na zemlju sjela.
Ona je vlažna
i snažna.

Emilija Vrapček

Vatrogasci

Vatrogasci junaci,
U Piljenicama
su naši znanci.

Jure oni od sela do sela,
čuvaju ih
od nestašnih djela.

Mlade vatrogasce
oni podučavaju,
a ponekad i spašavaju.

Sirena buči,
kola vatrogasna zuje,
spasit će mnoge.
Ljudi o tome bruje.

Josip Lenička

Snijeg

Što je to bijelo?
Što je to nježno?
To je nešto snježno.
Hladni snijeg
nježan kao jastuk
i mek kao pero.
Kad padne, razveseli
cijelo selo.

Josip Lenička

Baka Zima

Ponovno je stigla baka Zima,
hladan plašt od snijega ima.

Ukrasila je ledene rijeke
i bijelim plaštom zaogrnila smreke.

Kad se baki Zimi plašt otopi,
svu zemlju vodom natopi.

Josip Lenička

Jabuka

Jesen je stigla,
jabuke zriju.
Baka i mama
slatki mošt piju.

Lišće se žuti,
magla se vuče,
za kolač
dida orahe tuče.

Djeca čekaju
jesenji dar:
kestene zrele
da padnu na žar.

Petra Kvaternik Batrenjak

Jesen

Jesen je puna boja
ista je i košara moja.

Dok iz košare vadim jabuku,
seka Josipa gleda krušku.

Jesen je došla i na moja vrata
vratit će se iz Njemačke i moj tata.

Igrat će se sa sekom,
sretna će biti i baka.

Jesen je stigla,
a s njom i moj tata.

Gotova je jesen,
došla je i zimska boja.

Njemačka je opet dobila
stanovnika svoga.

Petra Kvaternik Batrenjak

Jutarnja rosa

Jutarnja rosa
ta vilinska kosa
sjaji se na svjetlu,
a travica je nježno
gladi na tlu i
uživa na suncu.

Ptice lete,
pčele zuje,
a bumbari
nebom bruje.

Jutarnja rosa
cijelo jutro sja
i baš se pitam
kada će se ugasisi
čarolija ta.

Iva Mujanić

Bit ću vatrogasac

Bit ću vatrogasac,
u selu jedini
spasilac.

Svi će me
hvaliti
i za vatrogasnog
predsjednika
staviti.

Kad se požar digne,
vatrogasno društvo
žurno stigne.

I uvijek ću ljude
spašavati
i zaslužene medalje
oko vrata stavljati.

Iva Mujanić

Kad sam bila mala

Kad sam bila mala, na stolčić sam stala
i s mamom kruh mijesila.

Kad smo kruh ispekle,
slasno smo se najele.

Opet sam na stolčić stala
i mami posuđe oprala.

Mama je tada radosna bila,
cijelu me izljubila
i veselo se sa mnom igrala.

Iva Mujanić

ZAJEDNIČKE PJESME NASTALE GRUPNIM RADOM I OLUJOM IDEJA

KAKO UČENICI VIDE SEBE I UČITELJICU

Učenici

Za školskim klupama
sjedimo mi,
žarko želimo učiti.

Dok vi učiteljice
pričate nama svašta,
u našoj je glavi dječja mašta.

Gledamo na sat,
dok zvona ne zazvone,
onda naša lica
iz tužnih u sretna se pretvore.

Na zemlju se ponekad
moramo spustiti mi,
jer nešto novo moramo
i naučiti.

Učiteljica

Od drage učiteljice
svaki dan dobijem petice.

Učiteljica je blaga
a i jako draga.

Svakog dana vesela blista
i uvijek je ista.

Kad ona dođe,
sat nam brzo prođe.

Veselo nas gleda,
tugovati nam ne da.

Uz nju nam brige prođu
i veseli dani dođu.

Priče i pjesme o vatrogascima

Djetinjstvo s vatrogascima

Kad sam bila mala i imala pet godina, mislila sam da vatrogasci samo gase požar. Danas znam da oni rade puno više toga i da su pravi heroji.

Jedne subote auto se srušio u Pakru. Vatrogasci su brzo dojurili obučeni u posebna odijela, skočili u hladnu rijeku i izvukli ga van. I ja se bojim te ledne vode koja krasi naše selo, ali i predstavlja pravu opasnost. Još uvijek se bojim i vatre. Svi se boje nečeg što će ih ubiti bez obzira na to jesu li dobri, loši, stari ili mladi. Samo se vatrogasci ne boje. Vatra je tako zla i bezosjećajna kad se otme kontroli. Ujedno je tako ugodna i topla kad znamo kako s njom. Vatrogasci znaju što činiti s vatrom i kako ju obuzdati. Spremni su riskirati svoj život za druge ljude. Možda kiša jednom pomogne vatrogascima ugasiti požar. Ponekad se bojim da će moja mikrovalna eksplodirati i izazvati požara. Čak i dok igram svoju igricu, u njoj se bojim vatre.

Ponekad se pitam može li vjetar ugasiti požar? Može li ga otpuhati negdje daleko? Ili je vjetar prijatelj vatre koji joj pomaže da još bolje gori?

Vatrogasce znam odmalena, znam ih po onim velikim slovima DVD. I moja mama ih zna. Zato mi uvijek kaže da moram biti oprezna sa strujom. Ja ju slušam! Ali što ako punjač zaglavi u utičnici, a ja sam sama kod kuće? To je velika opasnost. A onda me muče strahovi što ću napraviti ako zaglavim na krovu? Bojim se svega što na kraju napravi požar. Imam toliko strahova i pitanja da ne znam što ću. Ima toliko vrsta vatre, a ja se najviše bojim požara. Srećom da postoje vatrogasci.

Sara Buneta, 4. razred

1. mjesto u kategoriji literarnih radova učenika 3. i 4. razreda na Vatrogasnoj skupštini u Piljenicama 2020. godine

Uplašena djevojčica

Jednog jutra bilo je jako sunčano i lijepo, sve dok se nije dogodila strašna nesreća.

Jedna mala snena djevojčica probudila se i bila je jako gladna. Njeni su roditelji otišli na posao pa je odlučila sama napraviti doručak. Upalila je peć kad ono vatra je zahvatila krpu koja se našla u blizini starinske crno-bijele peći. Brzo je djevojčica nazvala roditelje. Nažalost, nisu se javljali. Onda se sjetila da su u školi učili kako pozvati vatrogasce. Otipkala je broj 112 i ubrzo se ispred kuće čula sirena i veliko vatrogasno vozilo. Djevojčica je kroz prozor vidjela vatrogasca obučenog u tamnoplavo odijelo, skoro crno s kacigom na glavi na kojoj je velikim slovima pisalo DVD, rotirajuća svijetla su svijetlila i obasjavala hrabre vatrogasce koji su žurno ulazili u kuću. Požar se proširio po kući, a djevojčica, vidjevši vatrogasce, sva uplakana izjurila je van svojim spasiocima. Plamen je počeo sve jače buktati, no ništa nije mogao vatrogascima koji su ga ubrzo svladali. Djevojčica je bila jako sretna što su joj spasili kuću, a oni su joj dali savjet da drugi put uzme novac i ode u pekarnicu po jelo.

Smatram da su joj dali dobar savjet, da su vatrogasci uvijek tu za nas. Oni su junaci jer žrtvuju svoje živote za druge ljude.

Petra Kvaternik Batrenjak

Požar u šumi

Jedne noći u deset sati oglasila se vatrogasna sirena. Hitro sam se ustala i pogledala kroz prozor sobe. Kad ono, vani gori šuma! Uplašeno sam gledala kako stižu vatrogasci. Na čelu kolone bio je vatrogasni zapovjednik koji je svima zapovjedio da se požar što prije ugasi. Vatrogasci su brzo uzeli

A white lily flower with dark spots on its petals is in the foreground, slightly out of focus. In the background, a window with wooden frames looks out onto a blurred outdoor scene. The overall tone is soft and natural.

crijeva i krenuli gasiti požar, no vatra nije odustajala, bivala je sve veća i gutala sve pred sobom. Šuma se guši u dimu, sve oko nje se žari pred naletima vatre, samo hrabri vatrogasci ulaze u požar s aparatima. Upalili su aparate, pustili vodu, hrabro se borili i požar pobijedili. Napokon sve se vratilo u normalu. Došli su ljudi, ponudili im piće i poslastice u znak zahvalnosti. Iscrpljeni nisu ništa htjeli, nego su ponosno viknuli: „Naprijed vatrogasci!“

Nevolja ima puno kod požara, nesreća, oluja... Uvijek su tu vatrogasci, hrabri ljudi, uvijek spremni pomoći u nevolji.

Karla Golubić, 4. razred

2. mjesto u kategoriji literarnih radova učenika 3. i 4. razreda na Vatrogasnoj skupštini u Piljenicama 2020. godine

Vatrogasci

Vatrogasci riskiraju svoje živote da bi spasili druge ljude. Gase požare u kućama i spašavaju imovinu. Kad dođe nevolja i padne drvo na cestu, vatrogasci brzo dojure sa svojom opremom za rezanje i miču drvo. U slučaju poplava pune vreće s pijeskom i grade nasipe. Vatrogasci su važni za sve ljude jer jedino oni mogu spriječiti katastrofe.

Petar Mandin, 4. razred

3. mjesto u kategoriji literarnih radova učenika 3. i 4. razreda na Vatrogasnoj skupštini u Piljenicama 2020. godine

Vatrogasac

Zanimanje kao svako,
pomislit će ljudi mnogi,
ali tome nije tako,
kriteriji su jako strogi.

Vješt i hrabar moraš biti
isto tako brz i snažan,
puno znoja proliti,
vatrogasac tad si važan.

Moraš znati vatru gasit',
moraš pazit' da se ne proširi,
moraš znati mačku spasit'
kad iz krošnje ona viri.

Kada sudar velik bude,
vatrogasac brzo stiže.
Mora spasit sve te ljude,
opasnost sve je bliže.

I dok mi odmaramo ljeti,
vatrogasci tada rade.
Florijan ih čuva sveti
i ulijeva nam svima nade.

Filip Beljan, 4. razred

Vatrogasci

Vatrogasci vatru gase
i veselu djecu spase.
Vatrogasci cijevi razvlače
i zarobljene oni izvlače.

Vatra tinja
sve je ružno,
a zgarište tužno.

Vatrogasci cestom jure
na novi požar žure.

Plamen guta kuće
i svugdje je jako vruće,
vrijeme brzo juri
jer plamen jako bruji.

Jutro sviće,
djed viče:

„Moje ovce, moje krave!
Gdje ste?“

Sa zgarišta dim gusti
samo gleda, samo štiti
i najednom - eto!

Tu su krave, tu su ovce.

Sve opustilo,
dima nestalo,
nema vatre
sve je mirno,
sve je tiho.

Spašeni su životi.

Hvala vatrogascima na
njihovoj dobroti!

Nika Bastalić, 4. razred

Zdenka Vrapček,

Pjesme

Trema

Nema onog tko me nema,
svi me znaju,
ja sam trema!

Poznaju me skoro svi
i mali i veliki.
Glumci, pjevači, sportaši, plesači
ljuti su na mene jer pravim probleme.

Sa mnom život nije lak,
to vam znade svaki đak.
Pred učitelja je zbunjen stao,
zaboravio što je znao!

Ušuljam se u svakoga tiho i polako,
a onda ga stresem iz sve snage
jako!

Usta se suše, dlanovi znoje,
srce tuče ko da nije tvoje!

Obrazi rumeni, u očima žar,
imati tremu baš je teška stvar!

Koga uhvatim, ne puštam ga lako
da što prije odem, želio bi svatko.

Dobra želim biti, ako vas to tješi.
Pazite ljudi da tko ne pogriješi!

Ja sam

Ja sam mala curica, tatina mezimica
s njim se igram, skačem smijem,
da ga volim, to ne krijem!
Kad ga naljutim, kaže: „Nećeš dobit' ništ!“
A za pet minuta : „Moj si mali miš!“

Ja sam mala mudra glava
koja znade kako će
kad poželi, dobit sve.
Nije tajna, zna to svatko
da se mazit volim jako.
U kući sam glavna faca
Mamina sam Mala Maca!

Za baku sam Piškor Mali
koji uvijek sve pokvari.
Tvrdo glava ja sam jako,
ne ljuti se moja bako!

Ja sam mala cura fina,
sestrina sam Kikolina.
Voli mene moja seka,
al' je smeta moja dreka.

S drugom sekom stalno vodim rat,
oko nas je krš i lom
ako nije sve po mom!
Ipak to je moja seka i ona je
srca meka pa mi daje što mi fali,
još mi kaže Miško Mali!

Što je, zimo?

Što je, zimo, sram te bilo,
što se s tobom dogodilo?
Snijega si nam malo dala
ne bi li nas zavarala.

Zimo, zimo, moja mila,
kako si se ulijenila!
Niti grizeš, niti štipaš,
niti snijegom nas posipaš!

Ništa ti se radit' ne da
tu i tamo radi reda
malo gricneš, malo piriš
samo da nas malo smiriš!

Zimo, nisi ona stara,
postala si ko država.
Samo spavaš, ništ' ne radiš,
Hoćeš da nas sve posvadiš!

Čas je toplo, čas je hladno,
nije li to stvarno jadno.
Sve si krivo učinila
i među si probudila.

Zimo!
Ispričaj nam svoju bajku,
Neka zeko traži majku!

Nek sve bude kako treba
puno snijega, vjetra, leda.
Daj proslavi taj svoj pir,
a poslije nek' bude mir!

Piljenice

Jeste li čuli za mene,
Znate li da postojim?
Od osamnaestog stoljeća
Ja svoje dane brojim.
Mercindorf kažu za mene
da nekada sam se zvalo,
za moju bogatu prošlost
znade ljudi malo.

Pilari, vrijedni ljudi,
što pilili su daske,
donijeli su mi novo ime.
Piljenice sad se zovem i
Ponosim se time.
Slavoniji pripadam bajnoj,
Ilova granica je moja
„Vrata Slavonije“ ja sam,
Moslavina susjeda je moja.

Pakra je lijepa rijeka
što mirno teče kroz mene,
ona daje mi dušu
i nosi uspomene.
Mlinovi što žito su mljeli
dio su prošlosti moje,
u njima nema brašna
i oni napušteni stoje.

Sveti Ivan Nepomuk
zaštitnik moj je pravi,
jer ne da Ilovi i Pakri
da moje ulice plavi.
Po „Ivanju“ poznato ja sam
kirvaj je i veliko slavlje,
peku se kolači, odojci, janjci
pije se za moje zdravlje!

Na svetu misu u kapelicu
svatko tad poći bi mor'o,
a poslije crkvenog slavlja
pleše se Piljениčko kolo.
U meni znajte žive
Dobri i vrijedni ljudi.
Priatelju, dođi i posjeti me,
I dragi gost mi budi!

Kava

Omiljena ja sam svima,
zavodnica prava
očaravam sve od reda
i zovem se kava.

Razbuđujem ljude jutrom
ja mirisom svojim,
koliko me ljudi pije
ja i ne brojim.

Vesele se meni ljudi
i voli me svatko,
a kad me ne popiju,
boli glava jako!

Umjereno kad se pijem,
ja sam jako zdrava
s mlijekom i sa šlagom
poslastica prava!

Dočekuša za me kažu
kad dolaze gosti.
Rastjeruša ja sam
da bi prije ošli!

Uživajte, dragi ljudi,
vi u društvu mome!
Vaša kava tu je za vas,
radujte se tome!

Krt

Živim u hladnoj zemlji
u tami i mraku,
ali vjerujte mi tu je
ljepše nego vani na zraku.

Krznno mi je crno,
a noge ko lopatice male,
koje zemlju kopaju
ko od šale.

Slijep sam od rođenja
a sunce mi smeta,
zato živim ja pod zemljom
daleko od vanjskog svijeta.

Kukcima se hranim, a
i slabo čujem
pa me ljudi baš ne vole
jer im zemlju rujem.

Jako zaljubljen

Ne znam, draga, što si učinila meni,
kad god te pogledam, ja se zacrvenim.

Htio bih ti prići, ali ne znam kako,
a kad te ne vidim, najradije bih plak'o.

Prekrasna si, izluđuje me ta pojava tvoja
i zato odlučio sam : „Draga, bit ćeš moja!“

Kako da te osvojim, pitam ludu glavu,
morao sam smisliti strategiju pravu.

Vrebao sam u zasjedi, gledao niz put,
ali tebe dugo nema i ja sam već ljut!

Čučao sam iza plotu, nategao glavu
ne bih li gdje ugledao tvoju kosu plavu.

Iščekujem tajno, dlanovi se znoje,
što ću ti reći, pitam srce svoje.

Ugledah te tada gdje ideš niz put
tjeskoba je nestala, nisam više ljut.

Polako sam ustao, stisnuo sam zube,
izašao pred tebe pa nek' bude što bude!

Tek tada su počele moje prave muke,
nisam znao ljudi gdje da stavim ruke!

Srce jako tuče, hoće da iskoči,
zbunjeno ja gledam sad u tvoje oči.

„Jako mi se sviđaš“, htio sam ti reći,
al' se grlo steglo i nešto me priječi.

Skupio sam hrabrost i rek'o polako:
„Budi moja cura, ja te volim jako!“

Poštar

Vozi se poštar na motoru.
Poštu on stavlja u svakom dvoru.
Pismo, po pismo iz torbe vadi.
Vrijedno i pošteno on posao radi.
Sve dok nije došao čas
kad ga je u jednom
dvorištu napao pas.
Poštar brzo okrene motor
i da gas.
Juri poštar, juri pas.
Poštar povećava gas,
ali ne da se ni pas.
Pokušava poštara ugristi za nogu,
a ovaj panično
vozi motor i drži torbu.
Ganjao on takom poštara po selu
sve dok nije umoran stao,
a poštar sretan što nije
od lude vožnje s motora pao!

Koza na Mjesecu

Nigdje nema tako
zločestog stvora,
kao što je koza koja
se svuda popeti mora.

Popela se ona
na Mjesec tako
pa na zemlju s visoka
gleda polako.

„Tako mi papka i
duge brade,
ne vidim dobro što
Zemljani rade.
Vidim samo
njihove sjene,
ne znam vide li
i oni mene.“

Ljutita koza ne zna šta će
pa kaže Mjesecu da zasvijetli
jače.

Nek Zemljani vide
kada ugase struju
i utrnu svijeće
kako ova koza
po Mjesecu šeće.

Hrabrost

„Ja sam neustrašiv, ja sam hrabar,
Ja sam jak, velik, snažan...“
Pravio se jelen važan.

„Moji oštri rogovi oružje su moje,
Svi u šumi mene se boje.“

Ponosno je šetao kroz šumu
Gledajući sve svisoka
Sve dok nije ugledao
Dva vučja oko.

Strašan vuk stao mu na put,
A jelen je od straha
Zadrhtao ko prut.

Sva je hrabrost nestala
U tren oka
I jelen je odmaglio
U četiri skoka.

Jarac i koze

Jedan jarac, dvije koze,
Okolo njih sve puno nervoze.

Koza kozu mrko gleda,
Jedna drugoj jarca ne da.

I papcima tu se prijeti,
Jedna k drugoj glavom leti.

Desio se ljuti boj.
„Ne dam jarca, on je moj!“

Viču koze u sav glas,
Jarac bježi, traži spas.

Iz grmlja mu noge vire,
Čeka koze da se smire.

Sva ta borba, sav taj trud
Kozama je uzalud.

Jarac nađe treću kozu,
Ode za njom brstit lozu.

Pola ure kulture

Istina je, nije šala,
Mačka psu kost je dala.
Pas je rek'o mački: „Hvala!“

Mačka miša sirom časti
Nek' si miško brk omasti.
Istina je, nije šala,
I miš joj je rek'o: „Hvala!“

Svima je tu nešto čudno,
Nije li to uzaludno?
Pas će opet ganjat mačku,
Mačka na rep stavit' šapu
Uplašenom malom mišu.
Riječi hvale tu se brišu.

Bilo je to pola ure
Uljudnosti i kulture.
Svatko ima svoju ćud,
Kultura im uzalud.

Isplak'o sam more suza

Isplak'o sam more suza!
Je l' to mene boli guza
zato što sam zločest bio
pa sam šibu osjetio?

Je li mene duša boli
Što mi cura drugog voli?
Ili sam u školi loš đak bio,
Jedinicu zaradio?

Isplak'o sam more suza!
Oči su mi sve crvene, natečene,
Strašno peku.
Nos mi curi, ništ' ne vidim,
Baš mi jako suze teku.

Moram nekud pobjeći,
Počela me hvatat muka.
Mamaaa!
Ja stvarno ne mogu
Sam izrezat' toliko luka!

Mrav i gljive

Mrav je još jučer bio zdrav.
Danas pije, puši i ludi.
Nitko ne može da se načudi.
Požutio je,
Izgubio svoju crnu boju.
Bezgavo luta,
Nije više u mravljem stroju.
Pogodite što se zbiva?
Najeo se ludih gljiva!

Cvrčkova ljubavna bol

Tužna je njegova balada.
Jedan se cvrčak jada.
Nekad je bio veseo, beskrajno sretan,
A sada je tužan, jadan i sjetan.
Pjesma je njegova puna boli
Jer njegova draga drugog voli.
Ljubav je njegova bila beskrajna,
Ljubav je njegova sada nestvarna.
Njegove drage nema više,
Cvrčak sav očajan
Tužno cvrči, plače i uzdiše.

Šapuće zima

Šapuće zima zelenoj jeli:
Ne budi tužna,
Daj se razveseli.

Sašila sam ti divnu
Haljinu bijelu,
Ogrnula te bijelim velom,
Obukla te cijelu.

Ni mladenke nemaju ljepšu,
Nijedna haljina nije tako bijela,
Nijedna nema takav sjaj.
Tako je ugodna, meka,
I još te grije, znaj.

Kada zasja sunce,
Otkrit će svu raskoš tvoju.
Jelice draga, budi sretna,
Ponosno podigni glavu
I svima pokaži ljepotu svoju.

Vjeverica

Krc, krc, gric, gric,
Netko se u duplji čuje.

Krc, krc, gric, gric,
Netko u tom stablu stanuje.

Krc, krc, gric, gric,
Netko tamo nešto radi.

Krc, krc, gric, gric,
To se mala vjeverica
Orasima sladi.

Na jastuku

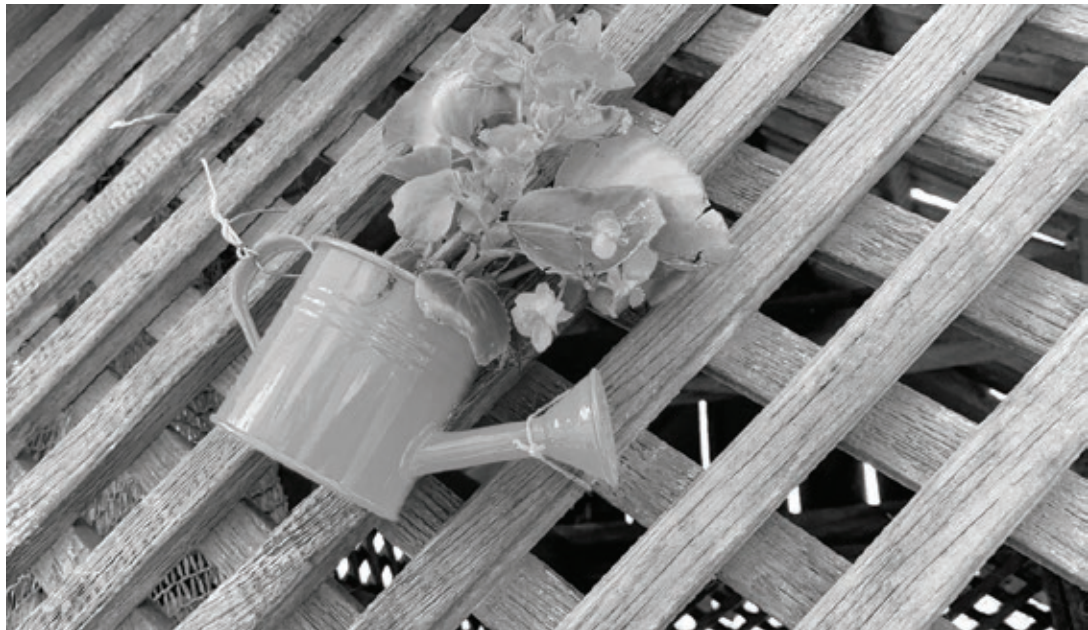
Na jastuku od slame
Spavaju tri dame:
Krava, koza i ovca bijela
Kojoj vuna mora biti čista,
A ne zaprljana cijela.

Na jastuku od perja
Spavaju kokoši i svijet ptica,
Kad ukrade koku
I mudra lisica.
Na jastuku od ruža
Spavaju dva puža.

Labudovi spavaju u gnijezdu
Na jastuku od trske i šibe,
A na vodenom jastuku
Spavaju žabe i ribe.

Što djeca najviše vole?

Što djeca najviše vole
Osim škole?
Ha, ha, ha!
Šala mala!
Djeca najviše vole
Igru, zabavu i veselje,
A najviše mamu i tatu
Koji će im ispuniti sve želje!

Ti si meni

Ti si meni bila moja ljubav, moje sve,
Moja jesen, zima, moje proljeće.
Sve što u životu trebam, bila si mi ti,
Moje sunce za novi dan pun ljubavi.

Možda na moja vrata jednom sreća zakuca,
Možda i u moje srce jedna srodna duša zaluta;
Ne znam čemu ljubav ako ljubav nisi ti,
Čemu suze kriti i u nadi živjeti.

Danas nakon toliko teških godina
Pitam se tko je kriv, moja jedina.
Jedan krivi korak, u trenu nestalo je sve,
Otišlo u vjetar kao lišće jesenje...

Pustit ću suzu jednu, jednu za tebe,
Da me sjeti na ljubav tvoju i život bez tebe.
Ostala je čežnja, bol u grudima,
Nada da će se vratiti moja voljena.

Božica Capan

Slavonska krv

Ne dam nikome da mi te ukrade,
Zlatna polja slavonske ravnice,
Malene salaše i sokake,
Ravna polja prekrivena žitom.

Ne dam nikome da u tebe dira,
Majko ti slavonskih njiva,
Miris kruha i pogače naše
Što je peku slavonske snaše.

Svakoga dana s naših oltara
Molitva se čuje vrijednih ratara,
Tamburica sokakom tiho svira,
Slavonskome srcu ne da mira.

Od pamtivijeka moji tu su bili,
Ja sam dijete slavonske krvi,
Čuvat ću te Slavonijo mati,
Da mi više nikada ne patiš.

Božica Capan

Pakra

Kroz malene Piljenice
Pakra se vije,
Nijedno selo ljepše nije.
Maglom prekrivena,
Suncem obasjana,
Osvaja srca razigrana.
Labudovi nam se stalno
U selo vraćaju,
U ljepoti Pakre uživaju.
Njene vrijednosti prepozna svatko,
U toj ljepoti uživati je lako.

Kolinda Capan

Zaviri ispod /donje rublje i higijena/

Na kraju knjige donosimo fotografije Slavice Moslavac sa snimanja HRT-ove dokumentarne emisije „Zaviri ispod“. Emisija je nastala prema istoimenoj izložbi Slavice Moslavac, a neki prizori snimljeni su u Piljenicama. (op. ur.)

Kada su se u našim krajevima počele nositi gaće i drugi dijelovi donjeg rublja, te kako su ih ljudi prihvaćali? Kakve su bile higijenske navike naših predaka? Gdje su obavljali nuždu prije pojave zahoda i kupaonica, gdje su se prali i kupali te koliko često? O svemu tome u dokumentarnoj emisiji „Zaviri ispod“, nastaloj na tragu istoimene izložbe autorice Slavice Moslavac, etnologinje Muzeja Moslavine!

Osim autorice izložbe u emisiji o tim temama govorile su i njezine kazivačice iz Siča, Kutinskog sela,

Donje Gračenice i Kloštar Ivanića. U scenama koje predstavljaju pojedine segmente tradicijskog života sudjelovali su: Udruga žena "Mlinarice" iz Piljenica, KUD "Seljačka sloga" iz Kutine, KUD "Radinje" iz Siča, te mještanke Kloštar Ivanića. Redateljica: Ljiljana Mandić. Scenaristi: Slavica Moslavac, Ljiljana Mandić, Aleksej Pavlovsky. Snimatelj: Tomislav Trumbetaš. Montažer: Damir Đurčević. Autor glazbe: Samuel Sacher. Producent: Tihomir Štivičić. Urednik: Aleksej Pavlovsky.

Dakle, etnografska izložba i dokumentarni film pod nazivom Zaviri ispod /donje rublje i higijena/ govori o nekadašnjoj zabranjenoj temi održavanja intimne čistoće tijela i donjeg rublja. Prigodom snimanja filma aktivno su bile uključene i članice Udruge Mlinarice iz Piljenica, zajedno sa svojom predsjednicom Oliverom Letvenčuk. One su sudjelovale kao demonstratori kod prikaza radnji od pepelenja i luženja rubenine, dovoza robe čamcem do prala i ispiranja klopanjem o korita ili rifljanjem prljavog rublja o rifljače, kao i prostiranje opranog rublja po drvenim letvanim ogradama - plotovima. Ovim radnjama predstavljeni su zaboravljeni običaji koji više ne žive u svakodnevnom životu Piljenčana, koji su bili aktualni u ovom kraju do prije nekoliko desetaka godina. Danas se samo održavaju za potrebe folklornih priredbi, susreta i snimanja filmova kao što je bio i ovaj.

Iz prošlosti

Do polovice 20. stoljeća higijenske prilike u moslavačko, posavsko, slavonsko, banovinsko i bilogorskom kraju bile su uglavnom loše, ali su se s vremenom znatno poboljšale. Doduše, uvijek su postojale individualne razlike u higijenskim navikama od osobe do osobe, odnosno obitelji do obitelji. Doduše o higijeni, kao i o donjem

rublju, ljudi nisu bili razgovorljivi, tako da i nema pouzdanih, ni posve točnih podataka. Donje rublje prisutno je kroz povijest već niz stoljeća, no, kao i sve ostalo u raslojenom društvu, bilo je privilegija onih bogatih i moćnih još prije pet tisuća godina. Donje rublje uvijek je imalo praktičnu funkciju pružanja potpore i higijene kako intimni dijelovi tijela ne bi dolazili u kontakt sa svakodnevnom odjećom i slično. Danas je donje rublje postalo toliko raznoliko da ga možemo pronaći za bilo koju namjenu. Donje rublje u današnjem smislu javlja se s europskim utjecajima, koncem 19. stoljeća i nije dio tradicijskog ruha. Šivani platneni grudnjaci, svileni i platneni kombinei i zimske gaće pumperice dolaze u modu tek u drugoj polovici 20. st. Podsuknje s brojnim naborima te ljetne gaće s čipkama na nogavicama donijele su Europljanke (Čehinje, Slovakinje, Mađarice...). One su osim gaća, nosile po nekoliko podsuknji od sasvim uz tijelo uskih i kratkih, do bogato ukrašenih i ubranih u pojasu koje su morale biti jako uštirkane, te dužih gaća s čipkom koje i danas možemo vidjeti na brojnim folklornim priredbama. Ostale Hrvatice su također nosile više vrsta podsuknji, podsukljeniki, kurti, kurtica, unteroka, granjerača raznih dužina i ukrasa, jer su prigodom rada kada su se gornje rubače zadizale ili potpregnule morale vidjeti podsuknje, bar djelomično, ukrašene čipkom. (...)

Izložba Zaviri ispod, donje rublje i higijena već je bila predstavljena u Kutini, Križu, Đurđevcu, Zagrebu, Kumrovcu, Vrbovcu, Đakovu, Petrinji, Daruvaru, Novoj Kapeli, Osijeku i Ivanić Gradu. Dok je film koji je snimljen tijekom 2019. bio promoviran javnosti 2020. g. Osim na HRT-u, film je bio promoviran i u Muzeju Moslavine Kutina povodom Dana muzeja, 18. svibnja 2020. Fotografirani prizori pronašli su mjesta i u ovoj knjizi kako bi svjedočili o prošlosti Piljenica.

*Slavica Moslavac, muzejska savjetnica,
Voditeljica etnografskog odjela*

SADRŽAJ

Uvodna riječ	5
Naša škola	7
Terezija Doboš, Delka i Željan	8
Kad učenici progovore jezikom pjesnika	49
Priče i pjesme o vatrogascima	97
Zdenka Vrapček, Pjesme	103
Zaviri ispod /donje rublje i higijena/	120

